

Yrkande

2024-09-20

Nr 17 (SLK-2024-00576)

Yrkande angående – Remiss från Socialdepartementet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Tjänsteutlåtandet avstyrkes med nedanstående motivering.

Yrkandet

Barn och ungdomar som begår grova brott såsom sprängdåd och mord är enligt Sverigedemokraterna vare sig enkom kommunala eller regionala angelägenheter. Det är i dagsläget både nationella samt internationella problem, vilket berättigar en statlig myndighet mot ungdomskriminalitet.

Barn och ungdomar som utnyttjas av kriminella gäng för att begå grova kriminella brott utgör ett hot mot medborgarnas säkerhet och trygghet, samtidigt som framtiden raderas för de unga som tar på sig dessa uppdrag. Inrättandet av en ny myndighet mot ungdomskriminalitet i Sverige, inspirerad av det danska systemet med ungdomskriminalitetsnämnder, kan mycket väl erbjuda potentiella fördelar såsom:

Nationell likvärdighet: En centraliserad myndighet skulle kunna säkerställa att alla ungdomar, oavsett var i landet de bor, får tillgång till likvärdiga brottsförebyggande insatser. Detta kan bidra till att minska regionala skillnader i hur ungdomskriminalitet hanteras och ge alla ungdomar samma chans till stöd och rehabilitering.

Tydligare och mer samordnade Insatser: Genom att centralisera ansvaret i en särskild myndighet som hanterar ungdomskriminalitet kan insatserna bli mer samordnade och systematiska. Det kan minska risken för att ungdomar faller mellan stolarna i det nuvarande systemet där ansvar kan vara fördelat över flera olika myndigheter och kommuner.

Specialiserad kompetens: Genom att samla expertis inom ungdomskriminalitet i en myndighet kan Sverige utveckla en djupare specialisering och kompetens på området. Detta kan leda till mer effektiva och forskningsbaserade åtgärder som är bättre anpassade till de specifika behov och utmaningar som ungdomar i riskzonen står inför.

Systematisk Uppföljning och Kontroll: Myndigheten kan skapa en mer strukturerad och kontinuerlig uppföljning av de insatser som ges till ungdomar, vilket kan öka sannolikheten för att dessa insatser faktiskt leder till positiva förändringar och minskar risken för återfall i kriminalitet.

Sammanfattningsvis kan inrättandet av en ny statlig myndighet mot ungdomskriminalitet, med inspiration från den danska modellen, erbjuda ett mer strukturerat, likvärdigt och effektivt sätt att förebygga och hantera ungdomskriminalitet runt om i Sverige. I utredningen saknar vi dock resonemanget om psykiatrins och våldsregionernas bidrag, som blir viktigt framöver för att kommunerna ska kunna förbättra och utveckla arbetet mot ungdomskriminaliteten.

Yrkande
2024-09-20

(M, D, L, KD)
17

Yrkande angående – Remiss från Socialdepartementet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Texten nedan rubriken ”Yttrande till Socialdepartementet” i detta yrkande översänds till Socialdepartementet som yttrande över remissen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30).

Yrkandet

Yttrande till Socialdepartementet

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Socialdepartementet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Göteborgs stad ställer sig bakom utredningens förslag i sin helhet. Allt fler barn och unga begår allvarliga brott och hela samhället behöver bidra till att vända utvecklingen. Göteborgs stad konstaterar att tidigare metoder inte har haft tillräcklig effekt för samhället och för de barn och unga som behöver stöd. En central myndighet i samverkan med kommunens socialtjänst kan bidra till att minska risken för att vissa beteenden/händelser normaliseras och därför bedöms olika i olika kommuner. Förslagen bedöms bidra till ökad likvärdighet och samordning samt till att kompetenser samlas. Samtidigt förhindrar de inte annat aktivt och förebyggande arbete för att motverka att barn och unga behöver insatser via Myndigheten mot ungdomskriminalitet. Ungdomskriminalitetsnämnderna kompletterar även arbetssätten kring lagen med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare genom att insatser ges för personer under 15 år och redan vid misstanke, dvs. innan en kriminell identitet har beförats.

Kraftfullare insatser, bland annat genom mer hembesök och tydligare konsekvenser om insatserna inte följs, behövs. Göteborgs stad vill betona att det är viktigt med skyndsam handläggning så att insatserna inte försenas, och att rätt insatser ges i förhållande till den unges behov och förmågor. Det är också viktigt med samverkan med regionerna kring behov av insatser från sjukvården utifrån exempelvis psykisk ohälsa.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-08-28

Ärendenummer SLK-2024-00576

Handläggare

Britta Timan, Lisa Jakobson Flöhr, Ellinor Malmberg

Telefon: 031-368 04 56, 031-368 03 59

E-post: fornamn.efternamn@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Socialdepartementet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remissen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30), i enlighet med bilaga 5, översänds till Socialdepartementet.

Sammanfattning

Socialdepartementet har skickat 2024-05-22 betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30) för yttrande. Remissen ska besvaras senast 2024-09-23. Staden har fått förlängd svarstid till 2024-09-25.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder liknande den som finns i Danmark. Utredningen föreslår att en helt ny myndighet, Myndigheten mot ungdomskriminalitet, MUK, inrättas. Vid myndigheten ska det finnas sju regionala beslutsorgan med uppgift att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder som barn och deras vårdnadshavare är skyldiga att genomföra. Målgruppen är barn med hemvist i Sverige som är under 18 år och som riskerar att begå brott av allvarligt slag. Kommunerna ska verkställa besluten. En statlig myndighet ska följa upp och kontrollera att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs. Utredningen föreslår två alternativa statliga huvudmän för uppföljning och kontroll av den nya myndighetens beslut: Kriminalvården respektive den nya myndigheten, MUK.

Stadsledningskontoret anser i likhet med socialnämnderna Centrum och Hisingen att förslaget att inrätta MUK ska avstyrkas. Det är svårt att se vilken funktion en ny myndighet har att fylla som socialtjänst och domstolar inte redan har eller skulle kunna tilldelas. Stadsledningskontoret gör bedömningen att förslaget inte kommer att kunna uppfylla sitt syfte utan riskerar istället att leda till kostsam och ineffektiv administration och organisatorisk överbyggnad.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utredningen har bedömt att MUK kommer att handlägga mellan 2 000 och 2 500 ärenden varje år. Omfattningen av målgruppen anses dock vara osäker. På samma sätt är det mycket svårt att beräkna målgruppens omfattning i Göteborgs Stad.

Den föreslagna reformen kan inte uppfattas på annat sätt än höjda ambitioner för målgruppen och utredningen framhåller att finansieringsprincipen ska tillämpas.

Den föreslagna kompensationen tar dock endast fasta på vissa nya arbetsuppgifter och skyndsamhetskravet i socialtjänstens handläggning, inte förslagets påverkan på verkställande av insatser eller verkställandet av de insatser utöver socialnämndens yttrande som MUK beslutar om. Det saknas beräkningar av de kommunalekonomiska konsekvenserna av de delar av förslagen som berör utförandet av insatserna i den handlingsplan som MUK ska fatta beslut om. Det går därmed inte att få en bild av hur förslagen kommer att påverka kommunernas kostnader i denna del.

Finansieringsprincipen måste dock vara tillämplig också i dessa delar. Ett särskilt statsbidrag föreslås, men storlek och varaktighet är oklara. Det kan senare övergå till det generella statsbidraget, vilket riskerar att socialtjänsten inte får full ersättning för de nya åtaganden som följer med utredningens förslag.

Införandet av en ordning där den som beslutar om insatser inte ansvarar för kostnaderna för verkställigheten innebär att kommunen mister rådighet över dessa. MUK:s bestämmanderätt och skyndsamhetskravet avseende socialtjänstens handläggning och yttrande till MUK riskerar också att leda till undanträngningseffekter i andra ärenden där barn riskerar att fara illa. Den föreslagna ordningen kommer att leda till dubbelreglering och flera administrativt tunga, parallella processer i flera led (orosanmälan, barnavårdsutredning, brottmålsprocess, LVU med mera). En sådan ordning bedöms inte heller vara kostnadseffektiv.

Bedömning ur ekologisk dimension

Stadsledningskontoret har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Stadsledningskontoret gör bedömningen att den föreslagna reformen om ungdomskriminalitetsnämnder inte är förenlig med flera av artiklarna i barnkonventionen.

Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa (artikel 3). Den föreslagna reformen är ett försök att på ett mer kraftfullt sätt nå fram till barn som riskerar att begå allvarliga brott. Samtidigt innebär förslagen om till exempel tvångsmedel, delning av integritetskänslig information och oanmälda hembesök ett integritetsintrång för dem som berörs av åtgärderna. För att vara acceptabla krävs att tvångsmedlen anses nödvändiga och proportionerliga i förhållande till den förväntade effekten. Då effektutvärderingar i stort sett helt saknas från den danska modellen blir nyttan med integritetsintrånget svår att ställa i relation till effekten av insatsen.

Varje barn som misstänks eller åtalas för att ha begått brott ska betraktas som oskyldigt till dess att barnets skuld lagligen fastställts (artikel 40). Handläggningen inom MUK liknar i hög grad ett straffrättsliknande system, med domare, ombud och tvång, men utan de rättssäkerhetsgarantier som ett sådant system kräver. I utvärderingar av den danska modellen har barnen uppgett att de genom ungdomskriminalitetsnämnderna upplevt att de känt sig stämplade som kriminella utan att de begått en brottslig handling.

Barn med funktionsnedsättning har rätt att erbjudas stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder (artikel 23). En hög andel av de barn som befinner sig i riskzonen för kriminalitet har eller misstänks ha neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Den process och de insatser som utredningen föreslår har inte i tillräcklig utsträckning anpassats efter de svårigheter och behov som dessa barn kan ha. Barn med kognitiva och psykiska funktionsnedsättningar riskerar att påverkas mer negativt än andra barn av till exempel närvaroplikt och mötenas upplägg. Detta gäller även barn med exempelvis diagnoser som PTSD. Det är angeläget att ledamöterna i MUK har kunskap om hur funktionsnedsättningar och diagnoser av dessa slag kan påverka barns förmågor att förstå och delta i den föreslagna processen, för att handlingsplanen ska vara genomförbar. Detta gäller även vårdnadshavare med samma problematik.

När det gäller det dödliga våldet i den kriminella miljön är det nästan uteslutande män som begår våld, främst mot andra män. Även när det gäller allvarlig brottslighet i kontexten kriminella nätverk lagförs fler män än kvinnor. Kvinnor uttrycker i större utsträckning än män otrygghet enligt de nationella trygghetsundersökningar som brottsförebyggande rådet (Brå) årligen genomför. Förslaget väntas beröra pojkar i större utsträckning än flickor. För närvarande är det främst pojkar som ingår i den målgrupp som omfattas av utredningens förslag.

Barns och ungas exponering för kriminella beteenden är särskilt påtaglig i de områden som Polismyndigheten bedömer som utsatta där närvaron av organiserad brottslighet är hög. I områden där de socioekonomiska förutsättningarna är sämre än genomsnittet, är andelen första- eller andragenerationsinvandrare ofta hög. Barn i dessa områden kan löpa en större risk att bli utsatta för påtryckningar att begå allvarliga brott och kan därmed i högre utsträckning än barn i andra områden, bli föremål för anmälan till MUK. Förslaget kan därmed antas få större konsekvenser för utrikesfödda barn och barn till utrikesfödda föräldrar.

Bilagor

1. Sammanfattning av betänkandet
2. Socialnämnd Centrums handlingar 2024-08-27 § 208
3. Socialnämnd Hisingens handlingar 2024-08-27 § 197
4. Ungdomsfullmäktiges yttrande
5. Förslag till yttrande

Ärendet

Socialdepartementet har skickat 2024-05-22 betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30) för yttrande. Remissen ska besvaras senast 2024-09-23. Staden har fått förlängd svarstid till 2024-09-25.

Beskrivning av ärendet

Betänkandet har underremitterats till socialnämnderna Centrum och Hisingen. Remissen har också skickats till socialnämnderna Nordost och Sydväst för kännedom och eget ställningstagande till ett eventuellt yttrande. Yttrande har inkommit från socialnämnderna Centrum och Hisingen. Synpunkter från Ungdomsfullmäktige har inhämtats vid dialogmöte 2024-08-26.

Utredningens uppdrag

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder liknande den som finns i Danmark. I uppdraget har ingått att beskriva den danska ordningen och redogöra för vilka lärdomar som kan dras, analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige, samt lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden utifrån ett statligt huvudmannaskap.

I utredningens uppdrag har inte ingått att lämna förslag om det straffrättsliga påföljdssystemet eller det straffprocessuella regelverket. Det har inte heller legat i utredningens uppdrag att närmare överväga alternativ till en lagreglering med kommunalt huvudmannaskap.

Utredningens förslag

En ny lag om brottsförebyggande åtgärder för unga

Utredningen föreslår att en ny lag, lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga, ska reglera beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga. Utredningen lämnar även förslag till förordningsbestämmelser för den närmare regleringen av organisation och förfarande vid myndigheterna.

Förslaget innebär en särskild ordning såväl i förhållande till socialtjänstlagen (2001:453), SoL, som annan lagstiftning, såsom lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU och straffrätten.

Målgruppen ska vara barn som riskerar att involveras i brottslighet av allvarligt slag

Barn under 18 år med hemvist i Sverige som riskerar att begå allvarliga brott omfattas av reformen. Ingen nedre åldersgräns föreslås. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska grundas på den enskildes beteende, levnadsförhållande, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Beslut om brottsförebyggande åtgärder bör baseras på en samlad bedömning av olika omständigheter som sammantaget talar för att barnet är i riskzonen för att utveckla en destruktiv kriminell livsstil.

En ny statlig myndighet mot ungdomskriminalitet ska inrättas

Utredningen föreslår att en ny nationell statlig myndighet inrättas, Myndigheten mot ungdomskriminalitet, MUK, med ett regionalt beslutsorgan i varje polisregion, totalt sju stycken. Beslutsorganen ska bestå av tre ledamöter.

Ordföranden ska vara eller ha varit domare. Övriga ledamöter ska vara anställda av Polismyndigheten och en kommun. De ska ha erfarenhet av arbete med barn och unga.

MUK ska i de fall det finns risk för att ett barn eller ungdom kommer att begå brott av allvarligt slag besluta om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder för den unge. Vidare ska myndigheten sammanställa och sprida kunskap om vilka brottsförebyggande åtgärder som vidtas för målgruppen samt vilken effekt de får. Dessa kunskaper kan ligga till grund för ett mer effektivt och träffsäkert brottsförebyggande arbete och kan på så sätt bidra med stöd till kommunerna i arbetet med barn och unga i riskzonen för kriminalitet.

Utredningen föreslår två alternativ som innebär att antingen Kriminalvården eller MUK får ansvar för att följa upp och kontrollera genomförandet av de brottsförebyggande åtgärderna, vid sidan av socialtjänstens ordinarie uppföljning.

Polismyndigheten ska ansvara för att identifiera och hänvisa ärenden till Myndigheten mot ungdomskriminalitet

Polismyndigheten ska hänvisa ett ärende till MUK om det finns risk att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligare slag. Innan Polismyndigheten fattar beslut om att hänvisa ett ärende ska uppgifter om barnet eller den unge inhämtas från ansvarig kommun.

Förfarandet vid MUK

Ärendet hos MUK ska handläggas skyndsamt. Offentligt biträde ska förordnas barnet eller den unge och hans eller hennes vårdnadshavare om det inte kan antas att behov av biträde saknas.

Inför ett beslut i MUK ska ett yttrande inhämtas från socialnämnden. Om MUK bedömer att det finns risk för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag ska ett beslut fattas om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder. En handlingsplan ska innehålla en eller flera brottsförebyggande åtgärder i form av insatser och krav. Insatserna som MUK bör kunna besluta om ska motsvara de individuellt inriktade insatser som socialnämnden idag kan bevilja barn och unga inom målgruppen med stöd av socialtjänstlagen. Vid prövningen av vilka insatser och krav som handlingsplanen ska innehålla ska barnet eller den unges och vårdnadshavares inställning till varje åtgärd samt lämpligheten i åtgärden i övrigt beaktas. Åtgärder kan beslutas även utan samtycke. En handlingsplan ska vara tidsbestämd och gälla i högst två år. Beslut om handlingsplanen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Om det finns skäl för det ska MUK även kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av en ansökan om vård med stöd av LVU.

MUK ska avgöra ärenden efter muntlig handläggning i form av ett personligt möte vid de regionala beslutsorganen. Barnet eller den unge samt hans eller hennes vårdnadshavare är skyldiga att delta vid mötet. Till mötet ska även socialnämnden och den myndighet som ansvarar för uppföljningen kallas.

Verkställighet av beslut

Socialnämnden ska ansvara för att barnet eller den unge genomför de insatser som framgår av handlingsplanen. Verkställigheten ska bedrivas i nära samråd med den myndighet som ansvarar för uppföljningen.

Uppföljning och kontroll av de brottsförebyggande åtgärderna

Barnet eller den unge ska få en särskild ungdomshandläggare vid den myndighet som ansvarar för uppföljningen. Kontroll av att barnet eller den unge genomför åtgärderna enligt handlingsplanen ska göras minst en gång i veckan under den inledande perioden av handlingsplanens giltighetstid. Uppföljningen ska även innefatta regelbundna möten med barnet eller den unge. Ett första uppföljningsmöte ska genomföras senast sju dagar efter det att ett beslut om handlingsplan har fattats. Vid mötet ska ungdomshandläggaren, barnet eller den unge, dennes vårdnadshavare och den särskilda handläggare som socialnämnden har utsett för den unge delta.

Åtgärder vid misskötsamhet eller om handlingsplanen inte genomförs av andra skäl

Om barnet eller den unge missköter genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen eller uteblir från uppföljningsmötena ska åtgärder vidtas omgående. Den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll ska snarast kalla till ett särskilt uppföljningsmöte samt lämna en skriftlig uppmaning. Vid upprepad misskötsamhet kan myndigheten göra hembesök hos barnet eller den unge om detta inte är uppenbart olämpligt. MUK ska underrättas om misskötsamheten eller handlingsplanen inte genomförs. MUK har då möjlighet att ta upp ärendet till förnyad prövning. Om det är särskilt påkallat får MUK förelägga socialnämnden att vidta åtgärder för att barnet eller den unge ska kunna genomföra åtgärder i handlingsplanen på ett ändamålsenligt sätt samt förordna om Polismyndighetens hjälp att söka efter och hämta den unge till ett möte vid den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll.

Nya åtaganden för kommunen

Skyldighet att lämna uppgifter till Polismyndigheten innan beslut om hänvisning

Innan beslut om hänvisning till MUK fattas ska Polismyndigheten inhämta uppgifter från socialnämnden i den kommun som enligt socialtjänstlagen har ansvaret för barnet eller den unge. Socialnämnden ska lämna uppgifter om tidigare och pågående åtgärder som socialnämnden har vidtagit eller vidtar i fråga om barnet eller den unge. Socialnämnden ska också lämna uppgifter om barnets eller den unges levnadsförhållanden i övrigt och andra uppgifter som är relevanta för Polismyndighetens bedömning av om det finns risk för att barnet eller den unge kommer att begå brott av allvarligt slag. Uppgifterna ska lämnas inom den tid som Polismyndigheten bestämmer.

Skyldighet att lämna yttrande inför beslut i MUK

Inför ett beslut i MUK ska ett yttrande inhämtas från socialnämnden som ska innehålla en bedömning av risken för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag och förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder för barnet eller den unge. Vid handläggningen ska socialnämnden tillämpa bestämmelserna om handläggning, utredning och dokumentation i socialtjänstlagen och förvaltningslagen.

Socialnämndens yttrande ska redovisa de risk- och skyddsfaktorer som nämnden har identifierat under utredningen samt uppgifter om pågående och tidigare åtgärder som nämnden har vidtagit eller vidtar i fråga om barnet eller den unge. Av yttrandet ska också framgå barnet eller den unges samt vårdnadshavares inställning till de åtgärder som föreslås. Socialnämnden ska ange om barnet eller den unge har behov av tolk eller att en stödperson är närvarande vid möte i MUK. Socialnämnden ska också göra en bedömning av om det med hänsyn till barnets eller den unges psykiska tillstånd eller personliga förhållanden i övrigt är uppenbart olämpligt att den enskilde omfattas av ett beslut om handlingsplan eller deltar vid möte i MUK.

För att förfarandet med yttrande från socialnämnden till MUK ska bli tydligt, enhetligt och rättssäkert bör det enligt utrednings bedömning tas fram stöd för tillämpningen. Ett sådant stöd bör tas fram av Socialstyrelsen, i samråd med Polismyndigheten, MUK och andra berörda myndigheter.

Socialnämndens yttrande ska ges in till MUK senast tre veckor efter myndighetens begäran. MUK får medge ytterligare tid för yttrandets färdigställande om det finns särskilda skäl.

Skyldighet att utse en särskild handläggare

Socialnämnden ska utse en särskild handläggare för barnet eller den unge. Syftet är att det ska vara en och samma person som ska följa barnet eller den unge under processen det vill säga från utredning i socialnämnden till dess ett eventuellt beslut om handlingsplan har upphört. Den särskilda handläggaren ska vara ett stöd och underlätta för barnet eller den unge och dennes vårdnadshavare genom alla dessa delar. Handläggaren kan även underlätta samverkan mellan socialnämnden och den statliga myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll under verkställigheten.

Skyldighet att verkställa insatser i beslutad handlingsplan

Socialnämnden ska ansvara för att verkställa de insatser som MUK beslutar om.

Socialnämnden bör så snart som möjligt påbörja arbetet med att verkställa de insatser som framgår av beslut om handlingsplan.

Socialnämnden i barnets eller den unges hemkommun bör därför få del av beslutet så snart det har expedierats. Socialnämnden bör upprätta en genomförandeplan avseende hur de insatser som MUK har beslutat om ska genomföras för det enskilda barnet. Av genomförandeplanen bör det framgå hur insatserna i MUK:s beslut ska verkställas och det syfte som ska uppnås med respektive insats. Om barnet eller den unge enligt MUK:s beslut om handlingsplan ska placeras utanför det egna hemmet behöver socialnämnden även upprätta en vårdplan enligt 11 kap. 3 § SoL. Av vårdplanen ska barnets eller den unges behov och behandlingsmålen med placeringen framgå.

Inom ramen för genomförande av insatser bör socialnämnden träffa barnet eller den unge och dennes vårdnadshavare i en sådan omfattning som krävs för att säkerställa att insatserna verkställs och fullföljs i enlighet med handlingsplanen. När det gäller ett barn eller en ungdom som är placerat utanför hemmet är socialnämnden skyldig att minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Utredningens bedömning är att den reglering som finns i socialtjänstlagen avseende placerade barn och unga bör tillämpas även i detta förfarande. Om nämnden vid ett sådant övervägande skulle komma fram till att en placering av barnet utanför hemmet inte längre behövs ska MUK omedelbart underrättas om nämndens bedömning. MUK ska vid behov besluta om en ny eller ändrad handlingsplan eller att handlingsplanen ska upphöra att gälla.

Under handlingsplanens giltighetstid ska socialnämnden samråda med den statliga myndighet som har ansvar för uppföljning och kontroll i den utsträckning det behövs för att syftet med handlingsplanen ska kunna uppnås.

Skyldighet att lämna uppgifter till den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll

Kriminalvården eller MUK kommer att ansvara för att följa upp och kontrollera att barnet eller den unge genomför de åtgärder som följer av en beslutad handlingsplan. Kontroll ska ske genom att ansvarig myndighet begär in uppgifter från de myndigheter och aktörer som fått i uppdrag att utföra beslutade åtgärder eller på annat sätt har en nära koppling till åtgärdernas utförande. Socialnämnden ska vara skyldig att lämna de uppgifter som begärs.

Under den inledande perioden av handlingsplanens giltighetstid ska kontroll göras minst en gång i veckan och omfatta alla de åtgärder som omfattas av handlingsplanen. Detsamma gäller varje gång den enskilde påbörjar en åtgärd enligt den beslutade handlingsplanen. Om barnet eller den unge uppvisar godtagbar efterlevnad av en eller samtliga åtgärder kan kontroll av den eller de åtgärderna ske därefter minst en gång i månaden. Vid försämrad efterlevnad ska kontrollerna öka till minst en gång i veckan.

Skyldighet att underrätta MUK och den myndighet som har ansvar för uppföljning och kontroll om handlingsplanen inte går att verkställa

Socialnämnden är skyldig att underrätta MUK och den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll om en handlingsplan helt eller delvis inte går att verkställa. Av underrättelsen ska framgå om socialnämnden bedömer att det finns behov av en förnyad prövning av handlingsplanen.

Om barnet eller den unge har behov av ytterligare insatser enligt socialtjänstlagen under verkställigheten av en handlingsplan får socialnämnden besluta om sådana insatser utan att ändra MUK:s beslut om handlingsplan.

Om socialnämnden beslutar om insatser ska socialnämnden underrätta den statliga myndighet som ansvarar för uppföljningen och MUK.

Genomförande av förslagen

Utredningen framhåller att det är en omfattande process som noggrant behöver förberedas för att förslagen ska kunna genomföras. Utredningen föreslår därför att regeringen utser en särskild utredare som ska förbereda och genomföra reformen. Det pågående utvecklingsarbetet och eventuella lagändringar som genomförs på det brottsförebyggande området måste beaktas i detta arbete.

Utredningens särskilda yttranden

I utredningen lämnar de två experterna Caroline Oredsson, Kriminalvården, och Ove Ledin, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), var sitt särskilt yttrande.

Kriminalvårdens expert anser att Kriminalvården inte bör ges i uppdrag att följa upp och kontrollera att barnet genomför de åtgärder som beslutas av MUK. Kriminalvårdens kärnuppdrag är att verkställa utdömda påföljder, bedriva häktesverksamhet samt utföra personutredningar i brottmål. I en sådan kontext är det inte lämpligt att Kriminalvården ges ett renodlat brottsförebyggande uppdrag som dessutom tar sikte på en för myndigheten helt ny målgrupp: barn, även under straffmyndighetsåldern, som varken behöver vara brottsmisstänkta eller avtjäna någon straffrättslig påföljd. Det finns en överhängande risk att ett sådant uppdrag leder till en sammanblandning, både hos berörda enskilda och hos allmänheten i stort, mellan straff och sociala insatser. Det kan också förutses stora utmaningar med att hantera bristande efterlevnad och misskötsamhet i de parallella systemen. Sådana utmaningar kan i förlängningen skada trovärdigheten för både MUK och dess insatser, och för det straffrättsliga ingripande mot unga lagöverträdare som sker genom ungdomspåföljderna som Kriminalvården är huvudman för. Kriminalvårdens ansträngda läge talar också emot att ge myndigheten uppdraget i fråga. Den prognostiserade fortsatta ökade klienttillströmningen, samt kraven och förväntningarna på en kraftig utbyggnad av Kriminalvården, kommer fortsatt att innebära stora utmaningar för myndigheten. Slutligen bedömer Kriminalvårdens expert att de andra alternativ som utredningen lyft fram behöver utredas ytterligare.

SKR:s expert ställer sig kritisk till förslaget och framhåller att den föreslagna ordningen riskerar att underkänna och underminera socialtjänstens roll och kompetens. Ett införande av MUK ger socialnämnden en skyldighet att verkställa de insatser som MUK beslutar om, men utan förändrade eller förbättrade förutsättningar för själva verkställandet. Det pågår ett stort antal reforminitiativ inom området, där bland annat Utredningen om öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare och fler tidiga insatser till barn och unga (S 2022:D) kan komma att lämna förslag som i viss utsträckning motsvarar vad som åsyftas med MUK:s befogenheter. En viktig skillnad är att det då rör sig om nya möjligheter till insatser som socialnämnden kan fatta beslut om att verkställa utifrån sin egen kvalificerade bedömning av vad som är bäst för barnet i det enskilda fallet. Socialtjänsten har stora utmaningar med både kompetensförsörjning och bristande tillit, varför varje förslag som kan minska yrkets attraktivitet eller uppfattas knyta socialtjänsten närmare samhällets brottsbekämpande instanser måste övervägas med stor försiktighet. Den föreslagna ordningen riskerar att leda till dubbelreglering och parallella processer i flera led, vilket inte kan bedömas vara ändamålsenligt eller kostnadseffektivt. Ordningen riskerar därutöver att leda till ökad otydlighet för den enskilde. Det finns dessutom risk att ett minskat beslutsmandat för socialnämnden påverkar socialtjänsten negativt genom

att dess auktoritet undergrävs. Förslaget kommer att bli mycket kostsamt samt innebära inskränkningar i den kommunala självstyrelsen, trots risk för att de förväntade positiva effekterna blir begränsade. Att införa en ordning där den som beslutar om insatser inte ansvarar för kostnaderna för verkställigheten innebär att kommunen mister rådighet över sin egen budget.

Remittenternas synpunkter på förslagen

Socialnämnd Centrum

Avstyrker.

Socialnämnd Centrum delar inte utredningens bedömning om att en statlig ordning med föreslagen myndighet skulle vara en bättre hantering och ansvarsfördelning än nuvarande ordning där hela ansvaret är fördelat till kommunernas socialtjänst. En statlig myndighet och ordning är inte lösningen för att uppnå önskvärda resultat och effekter på ungdomskriminalitet och rekrytering av unga till kriminella gäng, då riskerna för negativa konsekvenser av föreslagna förändringar överväger eventuell nytta.

Att beslut om insatser och åtgärder för det enskilda barnet, liksom uppföljning, flyttas till MUK bedöms leda till ökade administrativa arbetsuppgifter för socialtjänsten. Troligen kommer en majoritet av de unga som blir aktuella för en process inom MUK också vara aktuella hos ansvarig socialtjänst, vilket kommer att innebära parallella ärenden och utredningar. Det finns en risk att det delade ansvaret för målgruppen leder till otydlighet för såväl målgruppen och dess nätverk som för professionella. Vidare erfar nämnden att ett delat ansvar leder till otydlighet och svårigheter i hantering och i att utkräva ansvar av respektive huvudman.

Även om MUK:s beslut om insatser och åtgärder utgår från socialtjänstens bedömning och förslag, som i sin tur baseras på den unges individuella behov, riskerar en nödvändig helhetssyn kring den enskilde gå förlorad. I de fall då vårdnadshavare eller syskon är i behov av insatser för egen del hanteras de endast inom socialtjänsten. En splittrad hantering av en familjs situation är inte gynnsam för att bryta en negativ utveckling.

Nämnden ser också en ökad risk för stigmatisering när ett barn identifieras vara aktuellt för MUK. Ett sådant utpekande riskerar att öka barnets egen identifiering som kriminell, vilket kan få motsatta effekter till vad man vill uppnå. Nämnden vill betona vikten av att förfarandet sker med förutsägbarhet och likvärdighet varpå det ställs krav på tydligt handläggarstöd och god kompetens hos anställda inom Polismyndigheten.

Nämnden ser en risk att tilliten till socialtjänsten kan påverkas negativt då förslaget innebär att ärenden ska gå via en statlig myndighet med tydlig koppling till rättsvårdande instanser som polis, domstol och möjligen kriminalvård. Socialtjänsten arbetar idag aktivt på olika sätt för att stärka tilliten. Att införa förslag som kan få motsatt effekt riskerar motverka socialtjänstens möjligheter att nå människor i behov av stöd och hjälp, i ett tidigt skede och på frivillig väg.

Nämnden bedömer vidare att utredningens förslag att införa en statlig ordning riskerar att stå i kontrast till inriktningen i kommande förslag till ny socialtjänstlag. Förslaget innehåller centrala delar om att vara en lätt tillgänglig socialtjänst som tillhandahåller tidiga insatser och ger socialtjänsten ökade möjligheter att arbeta mer proaktivt och

erbjuda stöd och insatser i ett tidigt skede. En hantering av ärenden som ska gå via en statlig myndighet riskerar att försena att sociala insatser sätts in.

Nämnden instämmer i att det brottsförebyggande arbetet riktat till barn och unga behöver stärkas på flera områden för att uppnå en mer fokuserad och kraftfullare hantering. I första hand behövs effektiva och verkningsfulla insatser men också stärkt och tvingande samverkan mellan berörda aktörer samt bättre möjligheter till uppföljning. Behovet av att från nationellt håll satsa på och styra innehåll i insatser samt ge kommunerna förutsättningar att utveckla arbetssätt och metoder, är större än att införa en statlig ordning som genererar såväl ökade kostnader som minskat kommunalt självstyre.

Det pågår också ett stort antal utredningar på området och flertalet förslag har presenterats. Det är svårt att överblicka helheten och det är inte görbart att bedöma de samlade möjliga effekterna av förslaget. Nämnden anser att det vore rimligt att invänta implementering och uppföljning av de många förändringar som väntas, innan ytterligare åtgärder med så pass ingripande följder som utredningen föreslår vidtas.

Socialnämnd Hisingen

Avstyrker.

Socialnämnden Hisingen framhåller att flera saker behöver förtydligas och utredas vidare, bland annat kriterierna för vilka ärenden som ska hanteras av MUK. Barnrättsperspektivet behöver stärkas på flera plan. Nämnden saknar också en redogörelse för hur förslaget om ungdomskriminalitetsnämnder förhåller sig till införandet av en ny socialtjänstlag.

Nämnden anser att de ekonomiska förutsättningarna för kommunerna att hantera ärenden genom MUK behöver utredas vidare. Verkställigheten av beslut tar mycket resurser i anspråk och kommer leda till ökade kostnader. Nämnden ställer sig också frågande till hur beslut om insatser och kostnader för dessa ska hanteras om inte insatsen finns att tillgå i den interna öppenvården.

Nämnden bedömer också att handläggningstiden gällande yttrande till MUK behöver ses över. Tre veckor är mycket kort tid i relation till de uppgifter som ska inhämtas, sammanställas samt att förslag ska ges på rätt insatser i förhållande till den unges behov och förmågor. Utöver detta pekar nämnden på oklarheter gällande hur den omedelbara verkställigheten ska hanteras. Få utförare har idag möjlighet att få in fler ärenden med kort varsel utifrån befintliga resurser. Det framgår inte av utredningen om ärenden från MUK ska ha högre prioritet än andra ärenden som är aktuella inom socialtjänsten.

Nämnden beskriver också oklarheter vad gäller samordning av insatser beslutade av MUK och insatser beslutade av socialnämnden i de fall det förekommer. Insatserna behöver samordnas för att vara begripliga för barn och vårdnadshavare. Här finns en risk för parallella processer.

Ungdomsfullmäktige

Ungdomsfullmäktige menar att det verkar bättre att satsa på att förbättra de myndigheter som redan finns istället för att skapa en ny myndighet. Det är klokare att stärka socialtjänsten och göra så att den verkligen fungerar. Socialtjänsten behöver bli mer offensiv och agera snabbare. Ungdomsfullmäktige är oroliga för att en ny myndighet skulle innebära att resurserna går till byråkrati och inte till att hjälpa barn och unga.

Ungdomsfullmäktige framhåller att MUK verkar vara en kombination av domstol och socialtjänst. Då dessa myndigheter redan finns kanske det är bättre att satsa på att de i stället kan samarbeta bättre. Ungdomsfullmäktige anser också att det kan bli otydlighet mellan myndigheterna, vem som gör vad. Det är viktigt att det finns tydliga och bra insatser som är lätta att hitta för barn och unga.

Det finns också en oro hos ungdomsfullmäktige att den riskbedömning som ska göras inte kommer att vara tillräckligt träffsäker. Ungdomsfullmäktige ser en svårighet att bedöma vilka barn som tillhör MUK:s målgrupp på ett bra, säkert och rättvist sätt. MUK kan behandla unga på olika sätt vilket inte känns tryggt och rättssäkert. Var man bor kommer att påverka och ungdomsfullmäktige oroar sig för att unga kan bli aktuella för MUK på grund av var man bor. Barns rättigheter kanske inte alltid kommer att tas hänsyn till när man omhändertar barn som inte gjort något utan bara är i riskzon. LVU är ett bättre verktyg men det behöver utvecklas för att fungera.

Stadsledningskontorets bedömning

Att allt yngre barn söker sig till och dras in i organiserad brottslighet är en mycket oroande utveckling som måste bekämpas av hela samhället. Det finns anledning till viss självkritik hos socialtjänsten och andra aktörer. Det finns dock brister i socialtjänstens förutsättningar att arbeta med frågorna, utifrån det glapp som finns mellan möjligheten att ge frivilligt stöd och tvångslagstiftningen. Stadsledningskontoret ser att det finns behov av ytterligare verktyg och insatser för att möta barns behov av stöd och hjälp på ett tidigt stadium och välkomnar därför de initiativ som undersöker hur sådana verktyg skulle kunna utformas. Införandet av statliga ungdomskriminalitetsnämnder riskerar dock att underminera socialtjänstens arbete och leda till kraftigt ökad administration utan att bidra till någon större påverkan på brottsutvecklingen. Enligt stadsledningskontorets mening har utredningen inte lyckats visa varför en ny statlig myndighet skulle behövas eller varför den skulle vara bättre än kommunernas socialtjänster på att motverka brottslighet bland barn. Av utredningen framgår också att danska forskare har pekat på att systemet med ungdomskriminalitetsnämnd kan anses avvika från internationell forskning som visar att ett tidigt utpekande kan innebära en stigmatisering som i sin tur leder till en ökad brottsbenägenhet. Stadsledningskontoret anser därför att förslaget bör avstyrkas.

Resurskrävande modell med oklar effekt

Att beslut om insatser och åtgärder liksom den samlade uppföljningen utifrån den enskildes handlingsplan, flyttas till den statliga myndigheten MUK, bedöms leda till ökade administrativa arbetsuppgifter för socialtjänsten. Stadsledningskontoret instämmer i socialnämndernas bedömningar att en majoritet av de barn som blir aktuella för en process inom MUK också kommer att vara aktuella inom socialtjänsten. I de fall en straffrättslig process pågår, kan ytterligare en tredje parallell process pågå samtidigt som ärendet behandlas såväl inom socialtjänsten som inom MUK. Ett sådant förfarande leder till ökad administration och ineffektiva arbetssätt.

Förslaget innebär inte någon förändring avseende de insatser eller behandlingsmetoder som erbjuds barn i målgruppen, utan enbart en förändrad beslutsprocess. Istället för att socialnämnden beslutar om insatser blir konsekvensen av förslaget att en statlig myndighet ska fatta beslut om samma insatser. Av utredningen framgår att socialtjänsten i de flesta fall skulle ha genomfört dessa insatser ändå.

Det framstår således som att förslaget att skapa en ny myndighet och en ny ordning kommer att bli kostsamt samtidigt som det finns risk för att de förväntade positiva effekterna blir begränsade eller uteblir helt.

Det som har potential att förändra utvecklingen såväl för enskilda barn som samhället i stort är att effektiva och kvalitetssäkrade insatser används samt att dessa erbjuds i tillräcklig omfattning. Att fatta beslut är varken det svåra eller det avgörande i sammanhanget. Fokus borde därför vara på att stärka socialtjänstens förutsättningar att genomföra evidensbaserade insatser som faktiskt motverkar normbrytande beteenden.

Stadsledningskontoret ifrågasätter det uppdrag MUK föreslås få, gällande att vara kunskapsmyndighet och bidra i kunskapsstyrning. Socialstyrelsen är kunskapsmyndighet för socialtjänsten med ansvar för att ge kunskapsstöd och utfärda föreskrifter och allmänna råd. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) ansvarar för att samla och tillgängliggöra bland annat den senaste kunskapen inom föräldraskapsstöd och familjerådgivning. Dessa två myndigheters uppdrag överlappar varandra runt förebyggande frågor för barn och familj. Därtill finns Brottsförebyggande rådet (Brå) som är en myndighet som bland annat verkar för minskad brottslighet genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet och brottsförebyggande arbete. Att ännu en myndighet får i uppdrag att ge socialtjänsten kunskap inom området bedöms inte hjälpa utan snarare försvåra för socialtjänsten.

Däremot finns behov av ytterligare stöd från befintliga myndigheter gällande kunskap om effekterna av de insatser och metoder som riktar sig till målgruppen. Ett hinder i socialtjänstens förebyggande arbete har varit och är till viss del fortfarande bristfällig kunskap om vilka insatser som har effekt. Socialstyrelsen har presenterat ett kunskapsstöd med rekommendationer avseende insatser till barn och unga för att motverka normbrytande beteende och förhindra återfall i brott. En del av de insatser som Socialstyrelsen har identifierat i kunskapsstödet är dock inte tillgängliga i Sverige eller tillhandahålls genom licens från privata aktörer. Stadsledningskontoret anser det önskvärt att en nationell statlig aktör ansvarar för att de rekommenderade insatserna tillgängliggörs genom implementering och utbildning i de kommuner där behoven finns, men ansvaret kan med fördel åläggas Socialstyrelsen.

Ökad otydlighet för den enskilde och samverkande myndigheter

Som beskrivits ovan är det sannolikt att de barn som är aktuella hos MUK också är aktuella hos ansvarig socialtjänst. Ett pågående straffrättsligt förfarande eller en utdömd påföljd ska som utgångspunkt inte påverka behandlingen av ett ärende vid MUK. Det innebär att det är möjligt med flera parallella utredningar, insatser och påföljder. Det finns en uppenbar risk att det delade ansvaret för målgruppen leder till otydlighet för såväl målgruppen och dess nätverk som för professionella. Det delade ansvaret skapar gränssnitt som riskerar att leda till otydlighet och svårigheter i hantering och i att utkräva ansvar av respektive huvudman.

MUK ska kunna besluta om en handlingsplan med krav rörande skolgång eller annan sysselsättning, fritid, behandling eller vård och andra åtgärder eller samverkansformer som syftar till att förebygga att barnet begår brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt. För att det enskilda barnet ska få tillgång till insatser inom hälso- och sjukvården eller åtgärder enligt skollagen krävs dock ett beslut från skolan eller hälso- och sjukvården.

Det framgår inte av utredningen hur och vem som ansvarar för att samverka med övriga myndigheter fungerar och att insatserna faktiskt erbjuds det enskilda barnet. Redan idag upplever många barn och deras familjer att det är svårt att få tillgång till rätt stöd och hjälp. Myndigheternas olika processer upplevs som otydliga och det är oklart vilka krav och förväntningar som finns på den enskilde. De många kontakterna kan leda till dubbelarbete och att samma information måste lämnas flera gånger. Att införa ytterligare en myndighet som får ett snarlikt uppdrag det socialtjänsten och rättsväsendet redan har, riskerar att leda till större otydlighet och ytterligare nya myndighetskontakter att hantera, trots ansatsen att förslagen ska innebära en ökad tydlighet gällande brottsförebyggande åtgärder. Om processerna känns alltför komplicerade finns risk för att människor upplever myndigheterna som ineffektiva och otydliga. I en förlängning kan individer tappa förtroendet för myndigheterna när de inte förstår hur systemen fungerar.

I förslaget redogörs för olika åtgärder som kan vidtas om den beslutade handlingsplanen inte följs. Det rör framför allt att den myndighet som gör uppföljningen kan vidta olika sanktioner för att få barnet att komma till uppföljningsmöten. Ytterst kan det bli fråga om att MUK kommer fram till att det inte finns några ändamålsenliga eller meningsfulla brottsförebyggande åtgärder som myndigheten kan besluta om och MUK ska då kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av en ansökan om vård enligt LVU. Likaså ska MUK kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av stöd eller insatser till vårdnadshavare.

De formella uppmaningarna från MUK ersätter inte skyldigheten att anmäla oro för ett barn enligt 14 kap. 1 § SoL. Enligt stadsledningskontoret bör en situation där ett barn riskerar att begå allvarlig brottslighet alltid leda till en orosanmälan för barnet, som i sig leder till en utredning av vilka insatser som kan bli aktuella för såväl barnet som för vårdnadshavarna. Inom ramen för en sådan utredning är information om att frivilliga insatser inte fungerat en del att ta med i bedömningen, men för att det ska vara aktuellt med vård enligt LVU krävs också att kriterierna för vård i övrigt är uppfyllda utifrån till exempel kriminalitet eller socialt nedbrytande beteende och eventuellt också bristande föräldraförmåga. Enligt stadsledningskontoret är det inte någon större skillnad avseende de möjligheter socialnämnden har att agera genom att besluta om vård enligt LVU utifrån en orosanmälan, eller efter en anmodan från MUK. Därtill är LVU en skyddslagstiftning som syftar till vård i de situationer där de behov barnet har inte kan tillgodoses på frivillig väg, inte en sanktion i förhållande till att åtgärder i handlingsplanen inte har följts. Även om MUK har möjligheter att vidta olika åtgärder för att få barn att komma till möten så finns inte några andra insatser än de som socialtjänsten har idag att vidta på frivillig väg – och om det inte fungerar så kvarstår att överväga vård enligt LVU. Utifrån detta perspektiv bedömer stadsledningskontoret att det är svårt att se vilken funktion MUK har att fylla som socialtjänst och domstolar inte redan har idag. Otydligheten avseende vad de olika myndigheterna kan besluta om och även genomföra riskerar snarare att skapa osäkerhet hos barn och deras vårdnadshavare på ett sätt som kan minska tilltron och tilliten till samhället.

Flera oklarheter i tillämpningen av förslaget

Stadsledningskontoret anser att det finns vissa oklarheter i hur den föreslagna lagstiftningen kommer att tillämpas. Lagstiftningen är ingripande i enskilda människors liv samtidigt som det till viss del är oklart hur besluten och effekterna av dem kommer att bli i praktiken.

Målgruppen för reformen är barn som riskerar att begå allvarliga brott. Någon nedre åldersgräns finns inte och MUK föreslås kunna besluta om en handlingsplan innehållande de insatser som myndigheten bedömer att barnet är i behov av för att inte involveras och utnyttjas i brottslighet av allvarligt slag. Beslut om insatser kräver inget samtycke från barnet och dess vårdnadshavare. Ju yngre ett barn är desto större anledning kan finnas att rikta insatser till barnets vårdnadshavare. Delar av barnets behov kan till exempel bestå i att förhållandena i hemmet bör förändras, något som barnets vårdnadshavare ansvarar för och måste ha verktygen för att genomföra. Även om det föreslås att MUK ska kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av stöd eller insatser till vårdnadshavare, framgår det inte på vilket sätt en sådan anmodan skulle påverka socialtjänstens möjligheter att utreda och bevilja stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen.

Stadsledningskontoret delar socialnämnd Hisingens bedömning att handläggningstiden gällande yttrande till MUK behöver förändras. Tre veckor är mycket kort tid i relation till de uppgifter som ska inhämtas och sammanställas. Dessutom ska förslag ges på rätt insatser i förhållande till den unges behov och förmågor. Särskilt i de fall då placeringar utanför hemmet övervägs. Socialnämnd Centrum framhåller att även om MUK:s beslut om insatser utgår från socialtjänstens bedömning och förslag, riskerar en nödvändig helhetssyn kring den enskilde gå förlorad. I de fall då vårdnadshavare eller syskon är i behov av insatser för egen del hanteras de endast inom socialtjänsten. En splittrad hantering av en familjs situation är inte gynnsam för att bryta en negativ utveckling.

Utöver detta finns oklarheter gällande hur den omedelbara verkställigheten ska hanteras. Få utförare har idag möjlighet att få in fler ärenden med kort varsel utifrån befintliga resurser. Det framgår inte av utredningen om ärenden från MUK ska ha högre prioritet än andra ärenden som är aktuella inom socialtjänsten. I utredningen beskrivs dessutom att de snabba förebyggande åtgärderna som skulle komma till stånd vid införandet av ungdomskriminalitetsnämnder har uteblivit i Danmark. Utvärderingarna från det danska justitieministeriet pekar på att det i genomsnitt tar knappt fyra månader från gärningstidpunkten till nämndmötet för dem mellan 10-14 år. För dem i åldern 15-17 år tar det i genomsnitt drygt sju månader från gärningstidpunkt till nämndmöte. Barns och vårdnadshavares medverkan i förfarandet tycks generellt vara lågt. Av utredningen framgår inte på vilket sätt förutsättningarna för svenska myndigheter att leva upp till skyndsamhetskravet, är bättre än i Danmark. Det finns därför anledning att anta att den administrativa modell för beslutsfattande och uppföljning inom ramen för MUK inte kommer att kunna ge de snabba brottsförebyggande insatserna som förslaget syftar till.

Inskränkningen i de individuella fri- och rättigheterna bedöms inte vara proportionerlig

Betänkandets förslag innebär i vissa delar en inskränkning av barns mänskliga fri- och rättigheter. Målgruppen för reformen är barn, även under straffmyndighetsåldern, som varken behöver vara brottsmisstänkta eller avtjäna någon straffrättslig påföljd. Förslagen innebär både behandling av uppgifter av integritetskänslig natur och andra åtgärder på områden som rör enskildas fri- och rättigheter. I två fall är detta särskilt tydligt. Det första är behandling av uppgifter som omfattas av sekretess. Det andra är de särskilda förslag som handlar om att beslut om insatser och krav ska vara möjliga även i de fall den enskilde inte själv samtycker till dem, till exempel oanmälda besök i den enskildes hem. Handläggningen inom MUK liknar i hög grad ett straffrättsliknande system, men utan de rättssäkerhetsgarantier som ett sådant system kräver.

Någon större flexibilitet för att kunna ta hänsyn till barnets bästa, till exempel närvaroplikten i nämnden, ges inte i förslaget. Det finns dessutom risk för godtyckliga bedömningar på otillräckliga underlag.

För att en begränsning i de individuella fri- och rättigheterna ska anses acceptabel, måste den ha ett godtagbart intresse och stå i proportion till det ändamål som begränsningen ska tillgodose. Syftet med reformen är att förebygga att barn ska begå allvarliga brott. De intressen som en reglering ska skydda är därmed starka. Det handlar om intresset av att förebygga och förhindra att brott begås, däribland allvarliga våldsbrott som riskerar människors liv och hälsa. Mot bakgrund av ovanstående gör stadsledningskontoret bedömningen att förslaget har ett sådant godtagbart intresse som krävs för att en begränsning av de individuella fri- och rättigheterna ska kunna vara acceptabel.

En ny reglering om ungdomskriminalitetsnämnder måste dock också anses vara nödvändig och proportionerlig i förhållande till sitt syfte. Övervägandena om hur intresset av brottsbekämpning respektive enskildas intresse av att utöva sina fri- och rättigheter bör balanseras. Det kräver en analys av den nytta som nya möjligheter att fatta beslut om brottsförebyggande insatser för barn kan förväntas medföra. En majoritet av de barn som blir aktuella för en process inom MUK kommer också att vara aktuella inom socialtjänsten där samma insatser kan erbjudas. Förslaget innebär inte någon förändring avseende de insatser eller behandlingsmetoder som erbjuds barn i målgruppen utan enbart en förändrad besluts- och uppföljningsprocess. Istället för att socialnämnden kan besluta om insatser blir konsekvensen av förslaget att en annan myndighet ska fatta beslut om samma insatser. Det kommer inte påverka genomförandet av insatserna särskilt mycket.

I utredningen beskrivs att det i Danmark hittills varit svårt att dra några tydliga slutsatser om ungdomskriminalitetsnämndens brottsförebyggande effekt. Resultaten pekar i riktning mot en viss positiv brottsförebyggande effekt för gruppen i ålder 10-14 år, men ingen sådan effekt för gruppen 15-17 år. Stadsledningskontoret menar därför att effekterna av förslaget om att skapa en ny myndighet och en ny ordning kommer att bli begränsade eller helt utebli. Nyttan kan därmed inte anses vara proportionerlig i förhållande till de inskränkningar förslaget ger i de individuella fri- och rättigheterna.

Inskränkningar i det kommunala självstyret

Mot bakgrund av hur ansvarsfördelningen mellan stat och kommun ser ut inom området innebär utredningens förslag en inskränkning av det kommunala självstyret. Stadsledningskontoret anser att utredningen inte har visat varför just MUK skulle vara nödvändig för att uppnå de ändamål som motiverar inskränkningen, det vill säga att motverka att barn begår brott eller återfaller i brott. Den reform som utredningen föreslår är omfattande och kostnadsdrivande. Det kan inte anses rimligt att införa en så resurskrävande modell på bred front utan att ha närmare forskning om hur reformen faktiskt har påverkat ungdomskriminaliteten i Danmark. Vissa studier har genomförts och resultaten visar på en viss brottsförebyggande effekt för den yngre åldersgruppen, men inte för den äldre. Risken för att reformen kan få motsatt effekt måste också beaktas.

Förslagets påverkan på socialtjänstens verksamhet och kommande förändringar i socialtjänstens förutsättningar

Som beskrivs i utredningen pågår det ett stort antal reforminitiativ inom området, bland annat Utredningen om öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare och fler tidiga insatser till barn och unga (S 2022:D).

Utredningen kan komma att lämna förslag som i viss utsträckning motsvarar vad som åsyftas med MUK:s befogenheter. En viktig skillnad blir att det då rör sig om nya möjligheter till insatser som socialnämnden kan fatta beslut om utifrån sin egen kvalificerade bedömning. Dessutom pågår utredningar som syftar till att öka tryggheten och säkerheten för barn och unga i hem för vård eller boende samt att se över grunderna för vård med stöd av LVU. Den kommande nya socialtjänstlagen, nya sekretessbrytande regler, utökade möjligheter till insatser för barn och unga utan föräldrars samtycke samt stöd från Socialstyrelsen ger socialtjänsten fler verktyg mot när barns och ungas kriminalitet. Införandet av ett system liknande de danska ungdomskriminalitetsnämnderna kan dock försämra förutsättningarna för socialtjänsten att agera effektivt. Det finns också en risk att socialtjänstens roll och kompetens uppfattas som otillräcklig och att det kan skada tilliten till socialtjänstens arbete och insatser. Det kan leda till att det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet påverkas negativt genom att färre personer är villiga att söka stöd och ta emot hjälp.

Socialtjänsten har stora utmaningar med både kompetensförsörjning och bristande tillit. Därför måste varje förslag som kan minska yrkets attraktivitet eller uppfattas knyta socialtjänsten närmare samhällets brottsbekämpande instanser övervägas med stor försiktighet. Även om MUK:s verksamhet inte handlar om påföljder utan om förebyggande sociala insatser framstår det som uppenbart, vilket också danska utvärderingar visar, att förfarandet kan uppfattas så av barn och vårdnadshavare. Nämnden består 8ju av en domare, en polis och en kommunal tjänsteperson, och den statliga delen av uppföljningen (eventuellt) genomförs av Kriminalvården.

Risken för minskat förtroende för och ökade hot mot socialtjänstens personal måste också beaktas. Utredningen beskriver att beslut fattade av en statlig aktör kan skydda socialtjänsten från sådana konsekvenser. Stadsledningskontoret menar dock att konsekvensen av förslaget också kan ge en negativ påverkan, eftersom socialnämnden fortfarande är ansvarig för att MUK:s beslut genomförs. Dessutom finns det en risk att ett minskat beslutsmandat för socialnämnden kan undergräva socialtjänstens auktoritet och göra den mindre relevant jämfört med MUK. Om fler, även tvingande, åtgärder som socialtjänsten själv har bedömt som obehövliga eller olämpliga, kan komma att behöva verkställas enligt MUK:s handlingsplan kan också socialtjänstpersonal komma att uppleva maktlöshet och etisk stress i sitt arbete.

Sammanfattande bedömning

Regeringen har tagit flera initiativ till bland annat flera straffskärpningar, införandet av säkerhetszoner och ytterligare befogenheter för polisen, i syfte att stävja utvecklingen där allt fler barn och unga begår allvarliga brott. Åtgärderna för det förebyggande arbetet har inte varit lika omfattande, varför utredningen ur detta perspektiv är välkommen. Det är dock svårt att se vilken funktion MUK har att fylla som socialtjänst och domstolar inte redan har eller skulle kunna tilldelas. Stadsledningskontoret anser att förslaget inte kommer att kunna uppfylla sitt syfte utan riskerar istället att leda till kostsam och ineffektiv administration och organisatorisk överbyggnad, varför förslaget om inrättande av ungdomskriminalitetsnämnder bör avstyrkas.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Uppdraget

Utredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder liknande den som finns i Danmark. I uppdraget har ingått att

- beskriva den danska ordningen och redogöra för vilka lärdomar som kan dras,
- analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige, samt
- lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap.

Enligt utredningens direktiv ska förslagen syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Principen om barnets bästa ska vara en utgångspunkt för utredningens arbete.

I utredningens uppdrag ingår inte att lämna förslag i fråga om det straffrättsliga påföljdssystemet eller straffprocessuella regelverket.

Utredningens arbete och utgångspunkter

Utredningens förslag grundar sig på den ordning med ungdomskriminalitetsnämnd som infördes i Danmark 2019. Grundstenarna i den danska ordningen bygger på att staten, genom berörda myndigheter, griper in, beslutar om och följer upp brottsförebyggande åt-

gårdar till barn och unga mellan 10 och 17 år som har begått eller misstänks för allvarlig brottslighet. Syftet är att förhindra att barn och unga begår brott och involveras i en kriminell livsstil. Beslut om åtgärder fattas av en oberoende nämnd som är sammansatt av ledamöter från både rättsväsendet och kommunen med kompetens om och erfarenhet av målgruppen. Ordföranden ska vara en ordinarie domare och de andra två ledamöterna från polisen respektive kommunens socialtjänst. Höga krav ställs på enskilda barn och unga och deras vårdnadshavare för att tydliggöra det egna ansvaret att komma till rätta med en negativ situation. Staten ansvarar för att följa upp och kontrollera att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs så att insatser snabbt kan vidtas om utvecklingen går åt fel håll. I Danmark är det motsvarande Kriminalvården som har detta ansvar.

Av utredningens direktiv framgår att förslagen ska utgå från ett statligt huvudmannaskap. En svensk ordning liknande den danska innebär således att staten i vissa delar får ansvar för beslut om och uppföljning av brottsförebyggande insatser till enskilda barn och unga. Även om kommunernas övergripande ansvar för målgruppen kvarstår innebär förslaget i vissa delar en inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

Ett system liknande det danska kan i en svensk kontext inte se identiskt ut. Vid utformningen av förslagen har utredningen haft att förhålla sig bl.a. till det befintliga straffrättsliga systemet och den sociala skyddslagstiftningen i Sverige. Förslagen i sin helhet har i så stor utsträckning som möjligt anpassats till befintligt regelverk och förhållanden i Sverige utan att frångå de huvudsakliga grundstenar som reformen i Danmark vilar på. Utredningen har även tagit del av pågående lagstiftningsarbete inom angränsande områden. Vidare har utredningen beaktat de erfarenheter som hittills redovisats avseende det danska systemet sedan 2019 och gjort anpassningar och förbättringar utifrån detta. De delar av förslagen som omfattar ett statligt huvudmannaskap utgår från den svenska förvaltningsmodellen och därmed den styrning som tillämpas för svenska myndigheter.

Möjligheter och utmaningar med att införa en ordning liknande den danska

De senaste årens allvarliga samhällsutveckling i Sverige med allt fler och allt yngre barn och unga som involveras i grov våldsbrottslighet behöver bemötas med nya åtgärder. Det har riktats kritik mot samhällets förmåga att förebygga barns och ungas involvering i kriminella nätverk. Behovet av att staten tar ett tydligare ansvar för styrning på det brottsförebyggande området har betonats. Ett system liknande det danska skulle kunna bidra till att ge en tydligare helhetsbild av vilka brottsförebyggande åtgärder som vidtas till en målgrupp som samhället i dag har stora utmaningar att klara av, hur de genomförs och vilken effekt de får. Detta skulle kunna ligga till grund för ett mer enhetligt, effektivt och långsiktigt brottsförebyggande arbete till en målgrupp som har stor negativ påverkan på samhället.

Även om det brottsförebyggande arbetet har utvecklats i Sverige under senare år, ser det fortfarande väldigt olika ut i olika kommuner och delar av landet. Ett system där staten tar ansvar för att besluta om, och följa upp insatser till barn och unga i målgruppen blir inte som i dag avhängigt av kommunens prioriteringar och resurser för individer i målgruppen. Den enskildes delaktighet och eget ansvar för att komma till rätta med en negativ situation eller utveckling tydliggörs samtidigt som det säkerställs att den enskilde får stöd att uppfylla och genomföra de krav som ställs genom beslutade åtgärder. Vidare förbättras möjligheterna att ge barn och unga samma åtgärder oavsett var han eller hon bor. En svensk ordning som i högre utsträckning än den danska inriktas på att brottsförebyggande åtgärder sätts in i ett tidigt skede kan också leda till att mer ingripande åtgärder såsom tvångsplacering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, eller straffrättsliga åtgärder kan undvikas.

Skillnaderna mellan Sverige och Danmark är emellertid stora i flera avseenden, bl.a. ser den socialrättsliga och förvaltningsrättsliga regleringen och traditionen olika ut. Även om de utvärderingar som hittills genomförts i Danmark talar för att ungdomskriminalitetsnämnden i flera avseenden tycks uppfylla sitt syfte finns det ännu ingen närmare forskning eller andra studier av hur reformen faktiskt har påverkat ungdomskriminaliteten i Danmark. Vissa studier har gjorts av reformens brottsförebyggande effekter och resultatet tyder på en viss brottsförebyggande effekt för dem under 15 år, men inte

för de som är äldre. Vidare pågår för närvarande ett omfattande utvecklingsarbete i Sverige avseende den aktuella målgruppen. Flera lagändringar på det sociala och straffrättsliga området har aviserats. Bland annat övervägs en sänkning av straffmyndighetsåldern och förslag ska lämnas som ger socialtjänsten betydligt mer kraftfulla verktyg att hantera den aktuella målgruppen. Härutöver ska förslag lämnas som möjliggör en mer omfattande informationsdelning mellan berörda aktörer i det brottsförebyggande arbetet. Utredningens förslag kommer under det fortsatta beredningsarbetet att behöva samordnas med förslag om lagändringar som kan komma att lämnas av andra utredningar.

Utredningens förslag

En statlig ordning för beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

En reform med statligt huvudmannaskap ska i likhet med den danska ordningen syfta till att tillräckliga och ändamålsenliga åtgärder vidtas för att skydda och förhindra barn och unga från att begå brott och involveras i en kriminell livsstil.

En ny lag om brottsförebyggande åtgärder för unga

I likhet med den danska ordningen föreslår utredningen att beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga i målgruppen bör regleras i en ny särskild lag. Lagen ska benämnas lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga. Förslaget innebär en särskild ordning såväl i förhållande till socialtjänstlagen (2001:453) som annan lagstiftning, såsom LVU och straffrätten. I lagen ska tydliga ansvarsförhållanden samt rättigheter och skyldigheter för enskilda i den nya ordningen regleras. Utredningen lämnar även förslag till förordningsbestämmelser i fråga om den närmare regleringen av organisation och förfarande vid myndigheterna.

Målgruppen ska vara barn och unga som riskerar att involveras i brottslighet av allvarligt slag

Barn och unga med hemvist i Sverige som är under 18 år och som riskerar att begå brott av allvarligt slag ska omfattas av reformen. Utredningen föreslår ingen nedre åldersgräns.

Utredningen har identifierat andra kriterier än i Danmark för att nå de barn och unga som löper stor risk att dras in i allvarlig brottslighet. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska grundas på den enskildes beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om barnet eller den unge vistas i en kriminell miljö. Beslut om brottsförebyggande åtgärder bör baseras på en samlad bedömning av olika omständigheter som sammantaget talar för att barnet eller den unge är i riskzonen för att utveckla en destruktiv kriminell livsstil. En sådan ordning innebär att samhället kan gripa in i ett tidigare skede jämfört med i Danmark och att den svenska processen kan vara både snabbare och mer effektiv, jämfört med den danska. Det tydliggörs också att systemet inte är straffrättsligt. Barn och unga kan involveras successivt i kriminalitet och det kan vara svårt att identifiera en tydlig gräns när ett barn eller ung person har gått från att vara i riskzonen för att hamna i kriminalitet till att ha etablerat ett kriminellt beteende. Även om det inte kan klarläggas att ett visst enskilt brott har begåtts kan det ändå vara uppenbart att barnet eller den unge riskerar att dras in i kriminalitet och är i behov av åtgärder.

Omfattningen av målgruppen i Sverige

Utredningen har bedömt att antalet barn och unga som kommer att omfattas av reformen kommer att uppgå till mellan 1 500 och 2 000 nya individer årligen. Det är dock svårt att bedöma hur många barn och unga som riskerar att utveckla en kriminell livsstil och begå brott av allvarligt slag i framtiden. Nyligen gjorda bedömningar av antalet barn och unga under 18 år som ansluter sig till eller befinner sig i kriminella nätverk har genomförts av Polismyndigheten och Brottsförebyggande rådet. Uppgifterna behöver betraktas med försiktighet eftersom det finns ett stort mörkertal och andra osäkerhetsfaktorer. De geografiska skillnaderna är stora och antalet varierar också över tid be-

roende på brottsutvecklingen och andra faktorer, vilket gör att den organisation som ska byggas upp behöver ha ett stort mått av flexibilitet.

En ny statlig myndighet mot ungdomskriminalitet ska inrättas

I likhet med den danska ordningen föreslår utredningen att en ny nationell statlig myndighet inrättas, Myndigheten mot ungdomskriminalitet, MUK. Vid MUK ska finnas sju regionala beslutsorgan som fattar beslut om individuella brottsförebyggande åtgärder till barn och unga i målgruppen. Beslutsorganen ska bestå av tre ledamöter. Ordföranden ska vara eller ha varit domare. Övriga ledamöter ska vara anställda av Polismyndigheten och en kommun. De ska ha erfarenhet av arbete med barn och unga.

En ny myndighet innebär en möjlighet att prioriterera målgruppen och lägga fokus på den allvarliga problematik som behöver omhändertas. Arbetet ska bedrivas i takt med det pågående utvecklingsarbetet inom området och i nära samverkan med andra aktörer. Det kommer att krävas stora insatser för att informera barn och unga, vårdnadshavare, och andra berörda om den nya ordningen. Vidare ska myndigheten sammanställa och sprida kunskap om vilka brottsförebyggande åtgärder som vidtas för målgruppen samt vilken effekt de får. Dessa kunskaper kan ligga till grund för ett mer effektivt och träffsäkert brottsförebyggande arbete till en målgrupp som har stor negativ påverkan på samhället. Myndigheten kan på så sätt bidra med stöd till kommunerna i det brottsförebyggande arbetet med barn och unga i riskzonen för kriminalitet.

Kriminalvården eller Myndigheten mot ungdomskriminalitet är tänkbara som ansvarig statlig huvudman för uppföljning och kontroll

Utredningen har analyserat befintliga statliga myndigheter och landat i att Kriminalvården, i likhet med den danska motsvarigheten, har kunskap, erfarenhet och en befintlig regional organisation som är ändamålsenlig för uppföljning och kontroll av den nya myndighetens beslut. Samtidigt har Kriminalvården stora utmaningar och det finns principiella invändningar mot att myndigheten skulle få ett uttalat

brottsförebyggande uppdrag. Utredningen lämnar därför två alternativa förslag.

Alternativ 1

MUK får ansvar för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga. Kriminalvården får ansvar för att följa upp och kontrollera genomförandet av de brottsförebyggande åtgärderna.

Alternativ 2

MUK får ansvar både för att besluta om individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga och för att följa upp och kontrollera att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs.

Polismyndigheten ska ansvara för att identifiera och hänvisa ärenden till Myndigheten mot ungdomskriminalitet

Polismyndigheten ska hänvisa ett ärende till MUK om det finns risk för att barnet eller den unge kommer att begå brott av allvarligt slag. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska grundas på barnets eller den unges beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om barnet eller den unge vistas i en kriminell miljö. Innan Polismyndigheten fattar beslut om att hänvisa ett ärende ska uppgifter om barnet eller den unge inhämtas från ansvarig kommun.

Nya åtaganden för kommunerna

Förslagen innebär nya åtaganden för kommunerna under hela processen. Inför ett beslut i MUK ska ett yttrande inhämtas från socialnämnden. Socialnämndens yttrande ska innehålla en bedömning av risken för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag och förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder för barnet eller den unge. Socialnämnden ska utse en särskild handläggare för barnet eller den unge. Socialnämnden ska också ansvara för att verkställa de insatser som MUK beslutar om.

Handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder

Om MUK bedömer att det finns risk för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag ska ett beslut fattas om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder. Riskbedömningen är densamma som vid Polismyndigheten men grundas på ett mer omfattande och utförligt beslutsunderlag. De brottsförebyggande åtgärderna ska utgå från barnets eller den unges och vårdnadshavarens behov, förutsättningar och förhållanden.

En handlingsplan ska innehålla en eller flera brottsförebyggande åtgärder i form av insatser och krav. Vid prövningen av vilka insatser och krav som en handlingsplan ska innehålla ska barnets eller den unges och vårdnadshavarens inställning till varje åtgärd samt lämpligheten av åtgärden i övrigt beaktas. Åtgärder kan beslutas även utan samtycke. En handlingsplan ska vara tidsbestämd och gälla i högst två år. När det finns behov får MUK efter en förnyad prövning fatta beslut om ändring eller upphörande av en handlingsplan. Beslut om handlingsplanen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Om det finns skäl för det ska MUK även kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av en ansökan om vård med stöd av LVU samt till behovet av sådant stöd eller sådana insatser till vårdnadshavare som socialnämnden kan besluta om.

Förfarandet vid Myndigheten mot ungdomskriminalitet

Ärenden hos MUK ska handläggas skyndsamt. Offentligt biträde ska förordnas för barnet eller den unge och hans eller hennes vårdnadshavare i ärenden och mål som rör beslut om handlingsplan eller förnyad prövning av en handlingsplan, om det inte kan antas att behov av biträde saknas.

Det personliga mötet i Myndigheten mot ungdomskriminalitet

MUK ska avgöra ärenden efter muntlig handläggning i form av ett personligt möte vid de regionala beslutsorganen. Barnet eller den unge samt hans eller hennes vårdnadshavare är skyldiga att delta vid mötet. Till mötet ska även socialnämnden och den myndighet som ansvarar

för uppföljningen kallas. Även en stödperson för barnet eller den unge får medverka, om det inte är olämpligt.

Mötet ska utformas och anpassas så att barnet eller den unge kan tillgodogöra sig syftet och innehållet. Barnet eller den unge och hans eller hennes vårdnadshavare ska få tillfälle att yttra sig. Barnet eller den unge ska få tillfälle att framföra sin åsikt.

Verkställighet av beslut

Socialnämnden ska ansvara för att barnet eller den unge genomför de insatser som framgår av handlingsplanen. Om det finns behov av ytterligare insatser enligt socialtjänstlagen under verkställigheten av en handlingsplan får socialnämnden, utan att ändra handlingsplanen, besluta om sådana insatser. Verkställigheten ska bedrivas i nära samråd med den myndighet som ansvarar för uppföljningen.

Uppföljning och kontroll av att de brottsförebyggande åtgärderna genomförs

Det ska noggrant följas upp och kontrolleras att åtgärderna i en handlingsplan verkställs och genomförs. Barnet eller den unge ska få en särskild ungdomshandläggare vid den myndighet som ansvarar för uppföljningen. Kontroll av att barnet eller den unge genomför åtgärderna i handlingsplanen ska göras minst en gång i veckan under den inledande perioden av handlingsplanens giltighetstid. Vid god efterlevnad kan kontrollerna därefter göras mer sällan, dock minst en gång per månad. Uppföljningen ska även omfatta regelbundna möten med barnet eller den unge. Ett första uppföljningsmöte ska genomföras senast sju dagar efter det att ett beslut om handlingsplan har fattats. Vid mötet ska ungdomshandläggaren, barnet eller den unge, dennes vårdnadshavare och den särskilda handläggare som socialnämnden har utsett för den unge delta.

Åtgärder vid misskötsamhet eller om handlingsplanen inte genomförs av andra skäl

Om barnet eller den unge missköter genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen eller uteblir från uppföljningsmötena ska åtgärder vidtas omgående. Den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll ska snarast kalla till ett särskilt uppföljningsmöte samt lämna en skriftlig uppmaning. Vid upprepad misskötsamhet kan myndigheten göra hembesök hos barnet eller den unge, om detta inte är uppenbart olämpligt. MUK ska underrättas om misskötsamheten eller om handlingsplanen inte genomförs av andra skäl. MUK har då möjlighet att ta upp ärendet till förnyad prövning. Om det är särskilt påkallat får MUK förelägga socialnämnden att vidta åtgärder för att barnet eller den unge ska kunna genomföra åtgärder i handlingsplanen på ett ändamålsenligt sätt samt förordna om Polismyndighetens hjälp att söka efter och hämta den unge till ett möte vid den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll.

Sekretess och dataskydd

Utredningen föreslår att sekretess ska gälla för uppgifter om enskilda som förekommer i MUK:s verksamhet. Vidare föreslås att det införs sekretessbrytande bestämmelser för att MUK:s verksamhet ska kunna bedrivas effektivt. För att den nya ordningen ska fungera krävs att berörda myndigheter har möjlighet att utbyta nödvändig information om barnet eller den unge under hela processen.

Enligt utredningens bedömning krävs en mer djupgående analys av frågor om sekretess och dataskydd. En sådan analys behöver göras i ett annat sammanhang och är avhängig vilket av utredningens förslag om ansvarig myndighet som väljs.

Genomförande av förslagen

Utredningens förslag om en ny ordning för beslut om och uppföljning av individuella brottsförebyggande åtgärder är ett nytt inslag i den svenska förvaltningsmodellen och ett nytt åtagande för staten. Det innebär också nya uppgifter för kommunerna. Att genomföra förslagen är en omfattande process som noggrant behöver förberedas

för att genomförandet ska bli så effektivt som möjligt. Utredningen föreslår därför att regeringen utser en särskild utredare som ska förbereda och genomföra reformen. Det pågående utvecklingsarbetet och eventuella lagändringar som genomförs på det brottsförebyggande området måste beaktas i detta arbete.

Uppföljning och återrapportering av verksamheten i sin helhet

MUK ska regelbundet vart fjärde år lämna en samlad redovisning till regeringen av myndighetens, övriga myndigheters och kommunernas arbete enligt lagen om brottsförebyggande åtgärder för unga.

Utvärdering av reformen

Det är angeläget att reformen utvärderas, liksom i Danmark. Utredningen föreslår att Statskontoret eller annan lämplig myndighet ska få i uppdrag att följa upp och utvärdera reformen utifrån de mål som riksdagen och regeringen har angett. Utvärderingen bör avse effektivitet, resursutnyttjande, organisation och samverkan mellan myndigheterna. Vidare föreslås att Brottsförebyggande rådet eller annan lämplig myndighet får uppdrag att utvärdera reformen när det gäller dess effekter på kriminalitet bland barn och unga samt barns och ungas rättigheter, delaktighet och integritet.

§ 208 Svar på remiss från Socialdepartementet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

N164-0640/24

Socialförvaltningen Centrum har 2024-06-18 upprättat ett tjänsteutlåtande i rubricerat ärende.

Yrkanden

Annelie Schagerström (S) yrkar bifall till förvaltningens förslag.

Beslut

Socialnämnden Centrum besvarar remissen från Socialdepartementet avseende utredningen En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30) med hänvisning till de synpunkter och förslag som redovisas i tjänsteutlåtandet och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Protokollsanteckningar

Nina Miskovsky (M) inkommer med ett yttrande från (M), (D), (L) och (KD). Se bilaga 4 till protokollet.

Agneta Kjaerbeck (SD) inkommer med ett yttrande från (SD). Se bilaga 5 till protokollet.

Utdrag ur protokoll nr 10
Sammanträdesdatum: 2024-08-27

Dag för justering
2024-08-27

Vid protokollet

Sekreterare
Jeanette Nilsson

Ordförande
Jenny Broman (V)

Justerande
Nina Miskovsky (M)

Yttrande ärende 8
2024-08-21

M, L, KD, D

Yttrande angående - Svar på remiss från socialdepartementet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Yttrandet

Barn- och ungdomskriminaliteten har ökat lavinartat och snabbt letat sig långt ner i åldrarna. Hela samhället behöver bidra till att vända utvecklingen och vi kan konstatera att beprövade grepp inte har fått den effekt som samhället och särskilt våra barn och unga behöver. En central myndighet i samverkan med kommunens socialtjänst kan vara ett sätt att minska risken för att vissa beteenden/händelser normaliseras och därför bedöms olika inom olika socialförvaltningar. Därmed kan man uppnå en ökad likvärdighet och samordning på en mer övergripande nivå och det kan även vara ett sätt att samla kompetens.

Kraftfullare insatser behövs och insatser utan samtycke bör användas i större utsträckning. Mer hembesök och tydligare konsekvenser om insatserna inte följs. Det är viktigt med skyndsam handläggning så att insatserna inte försenas samt att polismyndigheten riktar insatserna mot rätt personer. Givetvis förhindrar inte detta ett aktivt tidigt och förebyggande arbete för att motverka att barn och unga behöver insatser via Myndigheten mot ungdomskriminalitet. Vi instämmer i att samverkan med regionen kring barn och unga vad gäller exempelvis psykisk ohälsa behöver stärkas. Därmed vill vi ställa oss positiva till SOU:n.

Yttrande

2024-08-22

Ärende nr: 8

Yttrande angående – Svar på remiss från socialdepartementet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Yttrandet

Barn och ungdomar som begår grova brott såsom sprängdåd och mord är enligt Sverigedemokraterna vare sig enkom kommunala eller regionala angelägenheter. Det är i dagsläget både nationella samt internationella problem, vilket berättigar en statlig myndighet mot ungdomskriminalitet.

Barn och ungdomar som utnyttjas av kriminella gäng för att begå grova kriminella brott utgör ett hot mot medborgarnas säkerhet och trygghet, samtidigt som framtiden raderas för de unga som tar på sig dessa uppdrag. Inrättandet av en ny myndighet mot ungdomskriminalitet i Sverige, inspirerad av det danska systemet med ungdomskriminalitetsnämnder, kan mycket väl erbjuda potentiella fördelar såsom:

Nationell likvärdighet: En centraliserad myndighet skulle kunna säkerställa att alla ungdomar, oavsett var i landet de bor, får tillgång till likvärdiga brottsförebyggande insatser. Detta kan bidra till att minska regionala skillnader i hur ungdomskriminalitet hanteras och ge alla ungdomar samma chans till stöd och rehabilitering.

Tydligare och mer samordnade Insatser: Genom att centralisera ansvaret i en särskild myndighet som hanterar ungdomskriminalitet kan insatserna bli mer samordnade och systematiska. Det kan minska risken för att ungdomar faller mellan stolarna i det nuvarande systemet där ansvar kan vara fördelat över flera olika myndigheter och kommuner.

Specialiserad kompetens: Genom att samla expertis inom ungdomskriminalitet i en myndighet kan Sverige utveckla en djupare specialisering och kompetens på området. Detta kan leda till mer effektiva och forskningsbaserade åtgärder som är bättre anpassade till de specifika behov och utmaningar som ungdomar i riskzonen står inför.

Systematisk Uppföljning och Kontroll: Myndigheten kan skapa en mer strukturerad och kontinuerlig uppföljning av de insatser som ges till ungdomar, vilket kan öka sannolikheten för att dessa insatser faktiskt leder till positiva förändringar och minskar risken för återfall i kriminalitet.

Sammanfattningsvis kan inrättandet av en ny statlig myndighet mot ungdomskriminalitet, med inspiration från den danska modellen, erbjuda ett mer strukturerat, likvärdigt och effektivt sätt att förebygga och hantera ungdomskriminalitet runt om i Sverige. I utredningen saknar vi dock resonemanget om psykiatri och vårdregionernas bidrag, som blir viktigt framöver för att kommunerna ska kunna förbättra och utveckla arbetet mot ungdomskriminaliteten.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-06-18

Diarienummer N164-0640/24

Handläggare

Hanna Bexell, Lisa Nadén

Telefon: 031-365 74 04, 031-367 90 21

E-post: hanna.bexell@socialcentrum.goteborg.se

lisa.naden@socialcentrum.goteborg.se

Tjänsteutlåtande Svar på remiss från socialdepartementet – En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Förslag till beslut

Socialnämnden Centrum besvarar remissen från Socialdepartementet avseende utredningen *En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)* med hänvisning till de synpunkter och förslag som redovisas i tjänsteutlåtandet och översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till kommunstyrelsen.

Socialnämnden Centrum förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder. Enligt utredningens direktiv ska förslagen syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga hamnar i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Utredaren har haft i uppdrag att beskriva den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder och redogöra för vilka lärdomar som kan dras, analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige samt lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap. Utredningen presenterar sina förslag på åtgärder i betänkandet *En statlig ordning för brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)*.

Socialtjänsten har idag möjlighet att besluta om insatser i öppna former utan samtycke enligt lagen om vård av unga. Bestämmelsen tillämpas emellertid sällan och det saknas forskning och rättspraxis. Förvaltningen bedömer att möjligheten skulle kunna nyttjas i betydligt högre utsträckning för att uppnå just kraftigare och mer tvingande beslut. Det pågår också ett stort antal utredningar på området och flertalet förslag har presenterats. Det är svårt att överblicka helheten och det är inte görbart att bedöma de samlade möjliga effekterna av förslaget. Förvaltningen anser att det vore rimligt att invänta implementering och uppföljning av de många förändringarna som väntas, innan ytterligare åtgärder med så pass ingripande följder som utredningen föreslår vidtas.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utredningen gör en uppskattning av kostnader för förslaget utifrån målgruppens storlek som beräknas uppgå till mellan 1500 och 2000 individer årligen i Sverige. Antalet individer i målgruppen beräknas variera över tid och över geografiskt område.

Utredningen redovisar en beräkning baserad på ett exempel med en tillströmning av 1500 individer per år och fördelat utifrån länens totala folkmängd där antal individer i Västra Götaland beräknas uppgå till 194 stycken per år. Det är svårt för förvaltningen att uppskatta hur många av dessa individer som skulle kunna bli aktuella inom socialnämnd centrum.

Utredningens förslag innebär ökade kostnader för kommunerna. Enligt förslaget ska socialnämnden lämna information om barnet eller den unge i samband med Polismyndighetens hänvisning, lämna ett yttrande till MUK samt utse en särskild handläggare som deltar vid uppföljningsmöten. Socialnämnden ska också verkställa insatserna enligt beslut om handlingsplan och delta på MUK:s beslutsmöten. Utredningen beräknar att de löpande kostnaderna för kommunerna kommer att uppgå till 73 till 94 miljoner kronor. Utredningen bedömer också att det sammanlagt behövs 103 till 133 årsarbetskrafter för uppgiften. Uppstartskostnaden för verksamheten beräknas till 2 till 3 miljoner kronor. Utredningen föreslår att kommunerna kompenseras genom ett riktat statsbidrag under en period, därefter ska det riktade statsbidraget överföras till det generella bidraget. Enligt utredningen innebär förslaget besparingar för kommunerna på sikt genom exempelvis förhindrade placeringar på SiS. Utredningen gör ingen beräkning av kostnader för verkställigheten eller föreslår finansiering för detta.

Utredningens förslag innebär att socialnämnden ska verkställa beslut enligt handlingsplanen med skyndsamhet, vilket skulle kunna leda till att socialnämnden behöver köpa de insatser som MUK beslutar om i sin handlingsplan då de inte finns att tillgå inom tidsramarna för förslaget. Detta skulle innebära en risk för ökade kostnader för socialnämnd centrum.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Det är samhällets ansvar att skydda barn och unga som riskerar att fara illa och som riskerar att begå brottlighet samt dras in i en kriminell livsstil. Genom att förebygga brottlighet hos barn och unga ökar även tryggheten för alla invånare i samhället. Kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda individer får det stöd de behöver och socialnämnden har ett särskilt utpekat ansvar för barn och unga. Socialnämnden har också särskilda uppgifter i arbetet med unga lagöverträdare. Barn och unga som begår brott har ofta ett särskilt behov av stöd och hjälp och socialtjänsten är den instans som lagstiftaren har ansett har de bästa förutsättningarna för att tillgodose dessa behov. För att barn och unga ska få det stöd och hjälp de behöver för att få ett socialt välfungerande liv utan fortsatt kriminalitet behövs tidiga och förebyggande insatser och samverkan behöver ske mellan olika verksamheter så som skola, sjukvård och polis.

Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag. En av grundprinciperna i barnkonventionen gäller barnets bästa och av konventionen framgår att vid alla åtgärder som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Utredningen föreslår moment för att säkerställa att barnkonventionen efterlevs genom att exempelvis barnet och dess vårdnadshavare ska komma till tals och att barnets inställning ska tas i beaktande. En hel del av de kritik som har lyfts i Danmark mot det danska systemet handlar om principen om barnets bästa och att det är oklart om systemet lever upp till barnkonventionens krav på att tillvarata barnets bästa, exempelvis om processen främjar barns utveckling. Utredningen lyfter att det är svårt att bedöma de generella effekterna på barns och ungas utveckling innan den slutliga utvärderingen och resultat av forskning av det danska systemet har publicerats.

Utredningen beskriver att syftet med reformen är att förebygga brottslighet och att säkerställa tydliga, konsekventa och långsiktiga brottsförebyggande åtgärder för unga. Utredningen bedömer att förslaget får positiva samhällsekonomiska konsekvenser genom att nå barn och unga som riskerar att dras in i allvarlig kriminalitet men att de mer ingripande inslagen i de enskilda fallen skulle kunna komma i konflikt med principen om barnets bästa. För att minimera risken beskriver utredningen att systemet behöver vara utformat så att barnets bästa uttryckligen ges betydelse och att det i vissa situationer har företräde framför andra intressen. Utredningen lyfter även att ett system som liknar det danska kan innebära risker för viss stigmatisering genom utpekandet av vissa barn och unga som kriminella. För att minimera risken för detta föreslår utredningen att ordningen utformas så att barn och unga kan identifieras med sådan precision att de barn och unga som har behov av stöd och de verktyg som ordningen erbjuder också kan få del av detta.

Som utredningen lyfter ser förvaltningen en risk för ökad stigmatisering vid ett utpekande av barn och unga som kan bli aktuella för ett ärende i MUK. För att minimera risken behöver träffsäkerheten vara hög gällande vilka barn och unga som bedöms ingå i målgruppen samt att underlagen till MUK är väl utarbetade. Förvaltningen anser att det också behöver medföra höga krav på tjänstepersoner inom polismyndigheten för att kunna göra träffsäkra bedömningar i det initiala skedet.

Vidare ser förvaltningen att det inte är helt oproblematiskt utifrån barnets bästa och rättssäkerheten för barn och unga att beslut hos MUK kan fattas av rättsvårdande instanser även kring enskilda barn och unga som inte har begått brott eftersom det endast krävs misstanke. Förvaltningen menar att det inte heller är helt oproblematiskt att det inte föreslås finnas någon nedre åldersgräns för målgruppen vilket skulle innebära att små barn som inte annars skulle vara föremål för rättsvårdande instanser kan bli föremål för ett ärende hos MUK.

Förvaltningen anser att förslaget också innebär risker för undanträngningseffekter då målgruppen för förslaget blir prioriterade framför andra barn och unga som har behov av samma insatser från socialtjänsten.

Samverkan

Samverkan har skett i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) 2024-08-26

Bilagor

1. En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga, SOU 2024: 30

Ärendet

Socialnämnd Centrum har i en remiss fått en statlig utredning att lämna synpunkt på, En statlig ordning med brottförebyggande åtgärder för barn och unga SOU 2024:30. Nämndens svar ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast 2024-08-27.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och lämna förslag till en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder. Enligt utredningens direktiv ska förslagen syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga hamnat i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Utredaren har haft i uppdrag att beskriva den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder och redogöra för vilka lärdomar som kan dras, analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige samt lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap. Utredningen presenterar sina förslag på åtgärder i betänkandet *En statlig ordning för brottförebyggande åtgärder för barn och unga, SOU 2024:30*.

Förslag och bedömningar i En statlig ordning med brottförebyggande åtgärder för barn och unga SOU 2024:30

Av direktiven framgår att utredningen ska

- beskriva den danska ordningen med ungdomskriminalitetsnämnder och redogöra för vilka lärdomar som kan dras
- analysera möjligheterna att införa en ordning liknande den danska i Sverige
- lämna nödvändiga författningsförslag för att inrätta en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder anpassad till svenska förhållanden och regelverk utifrån ett statligt huvudmannaskap

Enligt utredningens direktiv ska förslagen syfta till att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana samtidigt som de ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Utredningens förslag grundar sig på den ordning med ungdomskriminalitetsnämnder som infördes i Danmark 2019.

De förslag och åtgärder som förvaltningen i detta svar huvudsakligen lämnar synpunkter på är här nedan kortfattat beskrivna.

- **En ny lag om brottförebyggande åtgärder**

I likhet med den danska förordningen föreslår utredningen att beslut om och uppföljning av individuella brottförebyggande åtgärder till barn och unga i målgruppen bör regleras i en ny särskild lag. Lagen ska benämnas lagen om brottförebyggande åtgärder för unga.

- **Målgruppen ska vara barn och unga som riskerar att involveras i brottslighet av allvarligt slag**

Barn och unga med hemvist i Sverige som är under 18 år och som riskerar att begå brott av allvarligt slag ska omfattas av reformen. Utredningen föreslår ingen nedre åldersgräns. Bedömningen om det finns en sådan risk ska grundas på den enskildes beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Beslut

om brottsförebyggande åtgärder bör baseras på en samlad bedömning av olika omständigheter som sammantaget talar för att barnet eller den unge är i riskzonen för att utveckla en destruktiv kriminell livsstil.

- **En ny statlig myndighet mot ungdomskriminalitet ska inrättas**

Utredningen föreslår att en ny nationell statlig myndighet inrättas, Myndigheten mot ungdomskriminalitet, MUK, med ett regionalt beslutsorgan i varje polisregion. Om det finns risk för att ett barn eller ungdom kommer att begå brott av allvarligt slag ska MUK besluta om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder för den unge.

- **Kriminalvården eller Myndigheten mot ungdomskriminalitet är tänkbara som ansvarig statlig huvudman för uppföljning och kontroll**

Utredningen föreslår två alternativ som innebär att antingen Kriminalvården eller MUK får ansvar för att följa upp och kontrollera genomförandet av de brottsförebyggande åtgärderna, vid sidan av socialtjänstens ordinarie uppföljning.

- **Polismyndigheten ska ansvara för att identifiera och hänvisa ärenden till Myndigheten mot ungdomskriminalitet**

Polismyndigheten ska hänvisa ett ärende till MUK om det finns risk att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligare slag. Innan Polismyndigheten fattar beslut om att hänvisa ett ärende ska uppgifter om barnet eller den unge inhämtas från ansvarig kommun.

- **Nya åtaganden för kommunen**

Inför ett beslut i MUK ska ett yttrande inhämtas från socialnämnden som ska innehålla en bedömning av risken för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag och förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder för barnet eller den unge. Socialnämnden ska utse en särskild handläggare för barnet eller den unge. Socialnämnden ska också ansvara för att verkställa de insatser som MUK beslutar om.

- **Handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder**

Om MUK bedömer att det finns risk för att barnet eller den unge kommer begå brott av allvarligt slag ska ett beslut fattas om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder. En handlingsplan ska innehålla en eller flera brottsförebyggande åtgärder i form av insatser och krav. Insatserna som MUK bör kunna besluta om ska motsvara de individuellt inriktade insatser som socialnämnden idag kan bevilja barn och unga inom målgruppen med stöd av socialtjänstlagen. Vid prövningen av vilka insatser och krav som handlingsplanen ska innehålla ska barnet eller den unges och vårdnadshavares inställning till varje åtgärd samt lämpligheten i åtgärden i övrigt beaktas. Åtgärder kan beslutas även utan samtycke. En handlingsplan ska vara tidsbestämd och gälla i högst två år. Beslut om handlingsplanen får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Om det finns skäl för det ska MUK även kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av en ansökan om vård med stöd av LVU.

- **Förfarandet vid Myndigheten för ungdomskriminalitet**

Ärendet hos MUK ska handläggas skyndsamt. Offentligt biträde ska förordnas barnet eller den unge och hans eller hennes vårdnadshavare i ärenden och mål som rör beslut om handlingsplan eller förnyad prövning av handlingsplan om det inte kan antas att behov av biträde saknas. MUK ska avgöra ärenden efter muntlig handläggning i form av ett personligt möte vid de regionala beslutsorganen. Barnet eller den unge samt hans eller hennes vårdnadshavare är skyldiga att delta vid mötet. Till mötet ska även socialnämnden och den myndighet som ansvarar för uppföljningen kallas.

- **Verkställighet av beslut**

Socialnämnden ska ansvara för att barnet eller den unge genomför de insatser som framgår av handlingsplanen. Verkställigheten ska bedrivas i nära samråd med den myndighet som ansvarar för uppföljningen.

- **Uppföljning och kontroll av de brottsförebyggande åtgärderna**

Barnet eller den unge ska få en särskild ungdomshandläggare vid den myndighet som ansvarar för uppföljningen. Kontroll av att barnet eller den unge genomför åtgärderna enligt handlingsplanen ska göras minst en gång i veckan under den inledande perioden av handlingsplanens giltighetstid. Uppföljningen ska även innefatta regelbundna möten med barnet eller den unge. Ett första uppföljningsmöte ska genomföras senast sju dagar efter det att ett beslut om handlingsplan har fattats. Vid mötet ska ungdomshandläggaren, barnet eller den unge, dennes vårdnadshavare och den särskilda handläggare som socialnämnden har utsett för den unge delta.

- **Åtgärder vid misskötsamhet eller om handlingsplanen inte genomförs av andra skäl**

Om barnet eller den unge missköter genomförandet av åtgärderna i handlingsplanen eller uteblir från uppföljningsmötena ska åtgärder vidtas omgående. Den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll ska snarast kalla till ett särskilt uppföljningsmöte samt lämna en skriftlig uppmaning. Vid upprepad misskötsamhet kan myndigheten göra hembesök hos barnet eller den unge om detta inte är uppenbart olämpligt. MUK ska underrättas om misskötsamheten eller handlingsplanen inte genomförs av andra skäl. MUK har då möjlighet att ta upp ärendet till förnyad prövning. Om det är särskilt påkallat får MUK förelägga socialnämnden att vidta åtgärder för att barnet eller den unge ska kunna genomföra åtgärder i handlingsplanen på ett ändamålsenligt sätt samt förordna om Polismyndighetens hjälp att söka efter och hämta den unge till ett möte vid den myndighet som ansvarar för uppföljning och kontroll.

Kritik i Danmark mot det danska systemet och utmaningar med att införa ett liknande system i Sverige

Utredningen lyfter erfarenheter av det danska systemet samt utmaningar med att införa ett liknande system i Sverige.

I utredningen framkommer att de utvärderingar som gjorts i Danmark hittills inte har gjorts av någon oberoende myndighet eller forskare och att det heller inte finns någon mer ingående forskning eller studier av hur reformen har påverkat ungdomskriminaliteten i Danmark. Danska forskare har pekat på att systemet i Danmark kan anses avvika från internationell forskning som visar på att ett tidigt utpekande kan innebära en stigmatisering som i sin tur leder till en ökad brottsbenägenhet.

En del av den kritik som utredningen beskriver som har riktats i Danmark mot systemet handlar om att ordningen innebär att det skapas en parallell process för målgruppen, vilket har krävt stora organisatoriska förändringar för rättsväsendet och kommunen. Utredningen beskriver att ett system liknande det danska riskera att överlappa och krocka med andra delar av den svenska förvaltningen och att det även i Danmark har funnit sådan problematik vilket har lett till invändningar om att systemet har lett till dubbelarbete och onödigt merarbete samt att detta kan bli ofrånkomligt även i Sverige om ett liknande system införs här.

I Danmark har det också uppstått en fråga om hur kostnadseffektiv reformen har varit då systemet i Danmark inte verkar ha blivit helt träffsäkert utifrån syfte och ändamål. Utredningen lyfter även att det pågår flera andra utredningar som kan påverka syftet, ändamålet och utformningen av ett system liknande det danska i Sverige.

En hel del kritik har lyfts mot det danska systemet som handlar om principen om barnets bästa och att det är oklart om det lever upp till barnkonventionens krav på att tillvarata barnets bästa, exempelvis om processen främjar barns utveckling. Utredningen lyfter att det är svårt att bedöma de generella effekterna på barns och ungas utveckling innan den slutliga utvärderingen och resultat av forskning av det danska systemet har publicerats.

Förvaltningens bedömning

Utifrån den korta tidsram som givits remissförfarandet, har det inte funnits förutsättningar för förvaltningen att göra djupgående analys utan lämnar övergripande synpunkter på utredningens förslag.

Förvaltningen avstyrker utredningens förslag som ges i *En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)*. Förvaltningen delar inte utredningens bedömning om att statlig ordning med föreslagen myndighet skulle vara en bättre hantering och ansvarsfördelning än nuvarande ordning där hela ansvaret är fördelat till kommunernas socialtjänst. Förvaltningens bedömning är att en statlig myndighet och ordning inte är lösningen för att uppnå önskvärda resultat och effekter på ungdomskriminalitet och rekrytering av unga till kriminella gäng, utan att riskerna och möjliga negativa konsekvenser av föreslagna förändringar överväger eventuell nytta. Kommunens socialtjänst föreslås fortsatt ansvara för yttrande, bedömningsunderlag, verkställande av insatser samt uppföljning av genomförda insatser, vilket inte skiljer från nuvarande ansvarsfördelning. Förändringen är att beslut om insatser och åtgärder, liksom den samlade uppföljningen utifrån den enskildes handlingsplan, flyttas till den statliga myndigheten MUK. Det förefaller leda till ökade administrativa arbetsuppgifter för socialtjänsten. Troligen kommer en majoritet av de unga som blir aktuella för en process inom MUK också vara aktuella hos ansvarig socialtjänst, vilket kommer att innebära parallella ärenden och utredningar. Utöver en ökad administration, finns det risk att det delade ansvaret för målgruppen leder till otydlighet för såväl målgruppen och dess nätverk som för professionella. Vidare erfar förvaltningen att ett delat ansvar skapar gränssnittsytor som inte sällan leder till otydlighet i hantering och svårigheter i hantering och i att utkräva ansvar hos respektive huvudman.

Även om MUK:s beslut om insatser och åtgärder utgår ifrån socialtjänstens bedömning och förslag, som i sin tur baseras på den unges individuella behov, riskeras en nödvändig helhetssyn kring den enskilde gå förlorad. I de fall då vårdnadshavare eller syskon är i behov av insatser för egen del hanteras de endast inom socialtjänsten. Att inte se barn och unga i deras sammanhang utan göra separata bedömningar av barnets, syskons och föräldrars behov är problematiskt då barnets utveckling gynnas av insatser till andra familjemedlemmar. Det kan få till följd en splittrad hantering av en familjs situation som inte är gynnsamt för att bryta en negativ utveckling.

Som utredningen också pekar på finns en ökad risk för stigmatisering när ett barn eller ungdom identifieras vara aktuell för en process inom MUK. Ett sådant utpekande riskerar att öka på den unges egen identifiering som kriminell vilket kan få helt motsatta effekter än önskvärt. För att säkerställa rättssäkerhet, personlig integritet och barnrättsperspektivet är det viktigt att träffsäkerheten vid bedömning om hänvisning till MUK är god. Förvaltningen vill betona vikten av att förfarandet sker med förutsägbarhet och likvärdighet varpå det ställs krav på tydligt handläggarstöd och god kompetens hos anställda inom Polismyndigheten.

Förvaltningen ser vidare en uppenbar risk att tilliten till socialtjänsten kan påverkas negativt då förslaget innebär att ärenden ska gå via en statlig myndighet med så tydlig koppling till rättsvårdande instanser som polis, domstol och möjligen också kriminalvård. Målgruppen för en process vid MUK är ju inte enbart barn och unga som

har begått eller misstänks för brott utan även barn och unga utan misstanke om brott föreslås kunna bli aktuella vid MUK. Socialtjänsten arbetar idag aktivt på olika sätt för att stärka tilliten. Att införa förslag som kan få motsatt effekt riskerar motverka socialtjänstens möjligheter att nå människor i behov av stöd och hjälp, särskilt i ett tidigt skede och på frivillig väg.

Utredningen motiverar förslaget bland annat med att det kommer att generera kraftigare och mer tvingande beslut kring den enskilde. Samtidigt har MUK inte befogenhet att utdöma tvångsvård. Vid misskötsamhet är konsekvensen hembesök eller ny förhandling. Förvaltningen är inte övertygad om att det kommer ha den effekt som önskas utan att det i vissa fall kan bli långa processer utan resultat för den enskilde.

Förvaltningen bedömer vidare att utredningens förslag att införa en statlig ordning riskerar att stå i kontrast till inriktningen i kommande förslag till ny socialtjänstlag, som innehåller centrala delar om att vara en lätt tillgänglig socialtjänst som tillhandahåller tidiga insatser och förhoppningsvis ger socialtjänsten ökade möjligheter att arbeta mer proaktivt och erbjuda stöd och insatser i ett tidigt skede utan eller parallellt med ett omfattande utredningsförfarande. En hantering av ärenden som ska gå via en statlig myndighet riskerar att försena att sociala insatser och åtgärder sätts in. En särbehandling av målgrupper så som utredningen föreslår tror förvaltningen är förenat med förhöjd risk att socialtjänsten inte kommer att (kunna) agera fullt ut gentemot målgruppen, utan avvakta beslut från MUK för att inte starta igång något som eventuellt inte beslutas fortgå.

Förvaltningen instämmer i att det brottsförebyggande arbetet riktat till barn och unga behöver stärkas på flera områden för att uppnå en mer fokuserad och kraftfullare hantering. I första hand behövs effektiva och verkningsfulla insatser och åtgärder men också stärkt och tvingande samverkan mellan berörda aktörer samt bättre möjligheter till uppföljning. Behovet av att från nationellt håll skarpas och tydligare satsa på och styra innehåll i insatser och åtgärder samt ge kommunerna förutsättningar att utveckla arbetsätt och metoder, är större än att införa en statlig ordning som genererar såväl ökade kostnader som minskat kommunalt självstyre. Ett ökat nationellt och regionalt samarbete mellan landets kommuner och andra berörda myndigheter och aktörer, skulle kunna vara ett sätt att möjliggöra för landets kommuner, som idag har olika förutsättningar, att hantera problematiken och utveckla och tillhandahålla effektiva metoder och insatser. Exempel på befintlig samverkan som kan stärkas ytterligare är mellan socialtjänst och åklagare och frivård kring gruppen unga lagöverträdare, liksom samverkansstrukturer som SSPF (socialtjänst, skola, polis och fritid) och SIG (sociala insatsgrupper). Andra goda exempel från Göteborgs Stad är socialsekreterare som i samverkan med polis arbetar i lokalpolisområdena och som har goda möjligheter att nå barn och unga i och i riskzon för kriminalitet. Barn och unga med risk att hamna i kriminalitet har inte sällan behov av insatser även från sjukvården utifrån exempelvis psykisk ohälsa för att få ett fungerande liv. Samverkan med regionen behöver stärkas för att skapa samsyn kring gemensamma insatser för målgruppen och ett resonemang om detta saknas i utredningens förslag.

Socialtjänsten har idag möjlighet att besluta om insatser i öppna former utan samtycke enligt lagen om vård av unga. Bestämmelsen tillämpas emellertid sällan och det saknas forskning och rättspraxis. Förvaltningen bedömer att möjligheten skulle kunna nyttjas i betydligt högre utsträckning för att uppnå just kraftigare och mer tvingande beslut. Det pågår också ett stort antal utredningar på området och flertalet förslag har presenterats. Det är svårt att överblicka helheten och det är inte görbart att bedöma de samlade möjliga effekterna av förslaget. Förvaltningen anser att det vore rimligt att invänta implementering och uppföljning av de många förändringarna som väntas, innan ytterligare åtgärder med så pass ingripande följder som utredningen föreslår vidtas.

Socialförvaltningen Centrum

Marie Larsson
Tf Förvaltningsdirektör

§ 197, N166-0394/24

Remissvar gällande en statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Beslut

1. Socialnämnden Hisingen beslutar att avslå förslaget gällande införandet av statliga ungdomskriminalitetsnämnder med bakgrund av de synpunkter som anges i tjänsteutlåtandet.
2. Socialnämnd Hisingen förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Ärende

Nämnden ska ta ställning till förslaget om att införa statliga Ungdomskriminalitetsnämnder utifrån regeringens betänkande av Utredningen om ungdomskriminalitetsnämnder (SoU 2024;30). Remissvaret ska ha inkommit till stadsledningskontoret senast 2024-08-27.

Handlingar

1. Tjänsteutlåtande, 2024-07-17
2. En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (regeringen.se)
3. Regeringens skrivelse 2023/24:68 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet

Protokollsutdrag skickas till

Remissvaret ska ha inkommit till stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se senast 2024-08-27. Ange diarienummer SLK-2024-00576.

Bifoga protokollsutdrag och tjänsteutlåtande. Yrkande, skiljaktiga meningar, reservationer, särskilda yttranden med mera från nämndhandlingen ska alltid bifogas.

Dag för justering

2024-08-27

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2024-08-27

Vid protokollet

Sekreterare

Sophie Porath

Ordförande

Jonas Nilsson

Justeringsperson

Simona Mohamsson

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-07-17

Diarienummer SLK-2024-00576

Handläggare

Jeanette Karlsson

Författare

Jeanette Karlsson

Telefon: 076-721 74 52

E-post: jeanette.karlsson@socialhisingen.goteborg.se

Remissvar gällande en statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Förslag till beslut

Socialnämnden Hisingen beslutar att avslå förslaget gällande införandet av statliga ungdomskriminalitetsnämnder med bakgrund av de synpunkter som anges i tjänsteutlåtandet.

Sammanfattning

Socialnämnden Hisingen har i uppdrag att inkomma med yttrande över betänkandet *En statlig ordning med brottsförebyggande insatser för barn och unga (SOU2024:30)*. Förvaltningen ska inkomma med svar till stadsledningskontoret senast 2024-08-27.

Syftet med utredningen och betänkandet är att åstadkomma tydligare åtgärder från samhället när barn och unga har hamnat i en kriminell bana samtidigt som den ska möjliggöra tidigare, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. För detta arbete föreslås att inrätta en ny statlig myndighet, Myndigheten mot ungdomskriminalitet (MUK) likt den modell som finns i Danmark sedan 2019.

Myndigheten föreslås att i vissa avseenden ta över beslutsfattanderätten och uppföljningen från kommunernas socialnämnder i frågor som rör insatser till barn som begår eller riskerar att begå allvarliga brott.

Bedömningen gällande vilka ärenden som ska hänvisas till MUK beslutas av polismyndigheten där urvalskriterierna är;

- Barn och unga där det finns risk för att den unge kommer att begå brott av allvarligt slag. Bedömningen av om det finns en sådan risk ska grundas på den unges beteende, levnadsförhållanden, eventuell brottslighet och övriga omständigheter. Vid bedömningen ska det särskilt beaktas om den unge vistas i en kriminell miljö.
- Barnet ska vara under 18 år. Det finns ingen nedre åldersgräns.
- Den unge ska ha hemvist i Sverige.

Det ska enligt förslaget upprättas en ungdomskriminalitetsnämnd i varje polisregion, det vill säga sju inom riket. I dessa ska det ingå ledamöter från både polisen och kommunen med kompetens och erfarenhet av målgruppen. Ordföranden i nämnden ska vara eller ha varit domare.

Om MUK bedömer att det finns risk för att den unge kan komma att begå brott av allvarligt slag ska en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder för den unge beslutas. Innan MUK fattar beslut om en handlingsplan med brottsförebyggande åtgärder ska myndigheten begära yttrande från socialnämnden. Yttrandet ska innehålla en bedömning av risken för att barnet ska begå brott av allvarligt slag samt förslag på lämpliga brottsförebyggande åtgärder. MUK ska begära in yttrande snarast efter att ärendet har inletts och socialnämnden ska lämna yttrande senast efter 3 veckor. Socialnämnden ska utse en särskild handläggare för barnet när begäran om yttrande har mottagits. Yttrandet ska redovisa risk och skyddsfaktorer, uppgifter om pågående och tidigare åtgärder, barnets och vårdnadshavares inställning till de åtgärder som föreslås. Det ska anges om barnet har behov av att en stödperson och/eller tolk närvarar vid möte i MUK. Det ska även framgå om socialnämnden bedömer att det med hänsyn till barnets eller den unges psykiska tillstånd eller personliga förhållanden i övrigt är uppenbart olämpligt att den enskilde omfattas av ett beslut om handlingsplan eller deltar vid möte i MUK.

Den upprättade handlingsplanen är tvingande och de beslutade insatserna ska följas oavsett samtycke från vårdnadshavare och den unge. Handlingsplanen kan innehålla insatser enligt SoL och föreskrifter med krav rörande skolgång eller annan sysselsättning, fritid, behandling eller vård och andra åtgärder eller samverkansformer som syftar till att förebygga brottslighet/ogynnsam utveckling. En handlingsplan får pågå längst i 2 år. Beslutet börjar gälla omedelbart och får pågå som längst i 2 år. Beslut om handlingsplan, offentligt biträde och utdömande av vite får överklagas. Polisens beslut om hänvisning får inte överklagas.

Socialnämnden är skyldig att omedelbart verkställa den handlingsplan som MUK har beslutat om. Vid sidan av socialtjänstens ordinarie uppföljning av insatserna ska Kriminalvården ansvara för att följa och kontrollera verkställigheten av handlingsplanen, både av den unge och av socialtjänsten

Figur 9.1 Ärendeprocessen i den nya ordningen

Källa: Utredningen.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Utredningen har bedömt att antalet barn och unga som kommer att omfattas av reformen uppgår till mellan 1 500 och 2 000 nya individer årligen. Antalet individer i målgruppen bedöms variera över tid liksom den geografiska fördelningen i landet bland annat beroende på förändringar av brottsutvecklingen. Detta betyder att MUK handlägger 2 000–2 500 ärenden per år (nya och återupptagna ärenden) i samband med beredning och beslut. Den totala kostnaden för reformen för stat och kommun förväntas årligen bli cirka 300–400 mnkr, samt en uppstartskostnad på cirka 50–350 mnkr.

Kostnaderna för kommunerna är beräknade på följande sätt:

- 73–94 miljoner kronor per år i löpande kostnader
- 2–3 mnkr i uppstartskostnader

Utredningen föreslår att kommunerna kompenseras via ett riktat statsbidrag, under en period. Hur långt denna period sträcker sig är inte definierat. Därefter ska det riktade bidraget överföras till det generella. Nya uppgifter som kommunerna åläggs inom uppdraget ska finansieras enligt den kommunala finansieringsprincipen

I den ekonomiska beräkningen har utredningen endast påvisat kostnader för själva handläggningsförfarandet, det vill säga yttrande, deltagande vid nämndmöten samt verkställa beslut från MUK. Dessa kostnader ska inledningsvis täckas av statsbidrag. Däremot föreslår utredningen ingen finansiering och gör ingen beräkning av vad ”verkställigheten” kostar. Insatser som ska utföras på uppdrag av MUK såsom exempelvis ungdomsbehandling, familjebehandling, föräldrastöd eller särskild kvalificerad kontaktperson kommer att behöva budgeteras inom ramen för socialförvaltningen utan statliga bidrag. Åtgärder från kommunen kommer att krävas i flera delar av förfarandet, från det att Polismyndigheten uppmärksammat ett barn eller ung person i riskzonen och under hela processen. Om barnet eller den unge missköter insatserna eller utvecklingen går åt fel håll, ska åtgärder vidtas med skyndsamhet för att komma till rätta med detta. För socialtjänsten innebär förslagen att personal måste avsättas för att kunna prioritera de ärenden som hänvisas från MUK, både inför beslut och i handläggning och utförande av öppenvårdsinsatser under hela den tid som beslutet löper. Insatserna kan genom handlingsplanen fortlöpa i max två år.

En möjlig konsekvens av detta kan bli att betydande resurser inom förvaltningen behöver förläggas för arbetet med ärenden som hänvisas från MUK, och att andra ärenden inom socialförvaltningen får lägre prioritet för att kunna hålla de ekonomiska ramarna. Resultatet kan bli att detta missgynnar andra målgrupper som har behov av socialtjänstens insatser. Det innebär vidare att det kommunala ekonomiska självstyret begränsas och kan komma att försämra kommunernas möjlighet att planera och fördela resurser utifrån behov.

I de ekonomiska aspekterna behöver även hänsyn tas till faktorer om vilket polisdistrikt kommunerna tillhör. Då MUK bygger på att polisen remitterar kan antalet ärenden vara beroende av lokalpolisområdet. Sannolikt är att de utsatta områdena med högre polisenärvaro kommer att hänvisa en större mängd ärenden till MUK vilket kommer att öka trycket på socialförvaltningen ytterligare i dessa områden. Utöver det behöver man också beakta att det i många individärenden kommer att pågå parallella utredningar och

insatser. Ofta är de unga redan kända av socialtjänst och polis där det redan innan pågår utredningar och insatser i samma ärende. Dessa kommer att behöva fortlöpa trots hänvisning från MUK.

Utifrån den beräkning som gjorts ska MUK hantera 2000 – 2500 ärenden per år. En uppskattning är att det kan bli långt fler ärenden än så då urvalskriterierna för vilka som ska hänvisas till MUK är mycket oklara. Den svenska modellen behöver specificera på ett tydligt sätt vilka unga som ska hänvisas till MUK. Det för att undvika att urvalet tolkas olika beroende på vilket polisdistrikt barnet tillhör eller hur väl samverkan mellan polis och socialtjänst är uppbyggd. I områden med bristande samverkan mellan dessa myndigheter finns risk för att MUK blir en nämnd dit ärenden kan överlämnas i brist på tillit över att socialnämnden utreder och beslutar om rätt insats för barnet.

Genom fortlöpande satsningar på verksamheter inom förvaltningen har Hisingen idag ett väl upparbetat utredningsförfarande, metoder och strukturerade samverkansformer med polis för att ge tidiga insatser till unga som är i, eller i riskzon för kriminalitet. Polisen på Hisingen gör redan idag flest orosanmälningar av samtliga yrkesgrupper som rör unga i kriminalitet. Genom god samverkan har en tillit byggts upp att socialnämnden gör professionella bedömningar för att sätta in rätt insatser för barnet och dess nätverk för att motverka kriminalitet. Tveksamheter finns om ett ytterligare beslutsorgan i form av en ungdomskriminalitetsnämnd når bättre resultat för de unga.

Införandet av ungdomskriminalitetsnämnder innebär sannolikt ökade kostnader för socialförvaltningen såväl på kort sikt och i ett längre perspektiv.

Att begränsa det kommunala självstyret försvårar även kommunernas arbete med att planera och fördela resurser utifrån behov. Då införandet av MUK innebär att en annan myndighet delvis ska planera hur kommunens resurser ska fördelas utgör det svårigheter för kommunerna att kunna budgetera och styra utfallet.

Ur ett individperspektiv är det oklart huruvida MUK har ekonomiska förutsättningar att stötta familjerna med exempelvis kostnad för en fritidssysselsättning. Idag kan unga inom denna målgrupp med bristande socioekonomiska förutsättningar få beviljat exempelvis kostnad för fritidsaktivitet (SoL). I utredningen ser vi inte att MUK har dessa ekonomiska förutsättningar trots att en aktivitet ska utföras genom en tvingande handlingsplan. Följs den inte kan vite utdömas.

I detta avseende blir det en ekonomisk skillnad för familjerna om ärendet hanteras av MUK eller genom utredning och beslut av socialnämnden.

Bedömning ur ekologisk dimension

Socialförvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Socialförvaltningen, Hisingen delar oron för brottsutvecklingen i samhället. Hisingen är ett av de områden som varit hårt ansatta av konflikter kopplade till unga och

gängkriminalitet. Under de senaste åren har stadsdelen riktat stort fokus på att möta de ungas behov och samtidigt skapa förutsättningar för medborgarna att uppleva trygghet i sitt närområde. Genom arbetet med teamet unga i riskzon (TUR), högintensiva teamet (HIT), Ungdomsbehandling med tillhörande metodutveckling inom kriminalitet som livsstil (KSL) genom teamet på Ung Hisingen samt förebyggande arbete genom Fältverksamheten har socialförvaltningen lyckats nå målgruppen på ett tydligare sätt än innan. Dessutom har ett mycket strukturerat samarbete byggts upp genom SSPF och SIG för att med gemensamma insatser möta unga som riskerar att hamna i kriminalitet. Utöver det har förvaltningen arbetat framgångsrikt med åtgärder kring den desinformationskampanj som florerat kring socialtjänsten. Dessa åtgärder har sannolikt varit en bidragande orsak till att Biskopsgården har gått från att klassas som särskilt utsatt område, till utsatt område. Förvaltningen ser fortsatt behov av att samhället gemensamt hittar nya riktningar för att möta den oroande utvecklingen av gängkriminalitet.

Regeringens betänkande gällande Ungdomskriminalitetsnämnder som ett svar på att förhindra att unga rekryteras av kriminella gäng ses dock som en osäker åtgärd. Dels för att barnens behov och rättigheter på flera plan åsidosätts till förmån för samhället i stort. Hårdare och mer repressiv kriminalpolitik bör inte inskränka på socialtjänstens möjlighet att arbeta fokuserat med tidiga, förebyggande och behandlande insatser för att möta barnens behov av stöd, trygghet och skydd. I föreslagna reform slås bestraffning och sociala vård- och stödinsatser ihop. Detta innebär att det enskilda barnet ställs inför en domstolsliknande process med tvingande åtgärder. Insatserna som beslutas, med eller utan samtycke ska genomföras av socialtjänsten och vidare kontrolleras av kriminalvården. Det föreligger här bli stora svårigheter för barnet att uppfatta insatsen från socialtjänsten för något annat än en dom, likt i ett brottsmål. Detta trots att barnet inte har begått något brott, men bedömts kunna utgöra en risk för att göra det vid ett senare tillfälle. Betänkandet föreslår vidare att vite kan utdömas till barnets vårdnadshavare om den upprättade planen inte följs. Det för att klargöra föräldraansvaret i åtgärden. Forskning visar att en av riskfaktorerna för barn som hamnar i kriminalitet är bristande socioekonomiska förutsättningar. Att utdöma vite till en familj som inte har förmåga att följa en upprättad plan bör ses som kontraproduktivt. Det urholkar familjen ekonomi ytterligare och gynnar en fortsatt kriminell livsstil hos den unge.

Sammanlagningen mellan rättsväsendets myndigheter i form av polis och kriminalvård tillsammans med socialtjänstens vård- och stödinsatser ska enligt förslaget kunna stå för mer kraftfulla åtgärder. En risk finns dock att medborgarnas förtroende för socialtjänsten återigen kommer att ifrågasättas då insatserna utförs i samråd och på uppdrag av polis och kriminalvård och utgör en del av en domstolsliknande process.

Den desinformationskampanj som ägt rum gällande socialförvaltningens utmålade tvångsåtgärder kan komma att stärkas genom åtgärderna i MUK. I det stora hela strider detta också mot grundtanken med införandet av en ny socialtjänstlag där socialtjänstens verksamhet ska bli mer öppen, lättillgänglig och biståndslös. Det med fokus på att fler människor ska våga söka råd, stöd och behandling i ett tidigt skede.

Bedömningen är också att inrättande av MUK kan komma att strida mot flertalet artiklar i FN barnkonvention och bör därför särskilt beaktas;

Barnkonventionen Artikel 3, *Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa*

Tvingande åtgärder som rör barn är ett stort ingripande som kräver noggrant övervägande. Målet med åtgärderna via MUK kan ses som ett sätt att på ett mer kraftfullt sätt nå fram till barn- och familjer som har svårt att ta till sig stöd på frivillig väg. Samtidigt innebär användning av tvångsmedel alltid ett integritetsintrång för dem som berörs av åtgärderna. För att vara acceptabla krävs att tvångsmedlen anses nödvändiga och proportionerliga i förhållande till den förväntade effekten. I denna fråga bör det övervägas huruvida barnets bästa står i fokus, eller om barnets bästa får stå tillbaka i ett försök att skydda samhällets utveckling av kriminalitet. Då effektutvärderingar i stort sett helt saknas från den danska modellen blir nyttan med integritetsintrånget svår att ställa i relation till effekten av insatsen.

Barnkonventionen Artikel 16, *Barn har rätt till ett privatliv. Inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv.*

I genomförandet av handlingsplanen från MUK har nämnden rätt till kontinuerlig information om var barnet befinner sig, vilka tider de befinner sig där samt när de uteblir från planerade aktiviteter. Om barnet inte följer planeringen har kriminalvården rätt att göra hembesök. Även polishandräckning kan bli aktuell om barnet inte dyker upp på möten. Detta innebär att MUK begär att ha stor kontroll över barnets privatliv, samt rätt att ingripa med hjälp av polisen då planer som upprättats inte följs. I stor utsträckning kan detta liknas vid ett omhändertagande via LVU, men utan att en rättslig prövning gjorts av ärendet.

Barnkonventionen Artikel 12, *Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.*

Barns kognitiva utveckling blir här intressant att ta ställning till. Sambandet mellan handling och konsekvens kan fullt ut förstås vid 25-års ålder. Redan i de äldre tonåren är förmågan att se sambandet relativt utvecklat, medan det hos yngre barn inte är kognitivt möjligt. Att vid förhandlingar och åtgärder vid MUK bedöma barnets kognitiva mognad kan förväntas bli en svårighet. Än svårare blir det då det svenska förslaget tagit bort närvaron av en barnsakkunnig i form av psykolog som hade kunnat ha med sig denna form av expertis in i processen samt att det inte finns någon nedre åldersgräns för barnet för att hänvisas som ärende till MUK. Det kan bli svårigheter för ett yngre barn att förstå anledningen till att de aktualiserats som ärende i nämnden och att därefter sätta påföljande insatser och tvingande åtgärder i ett logiskt samband. Utifrån den kunskapen är det uppenbart att barnet vid en förhandling har svårt att föra sin egen talan, eller göra sin röst och mening hörd.

Barnkonventionen Artikel 40, *Varje barn som misstänks eller åtalas för att ha begått brott ska betraktas som oskyldigt till dess att barnets skuld lagligen fastställts. Vidare anges här att konventionsstaterna vid införandet av nya lagar och myndigheter och institutioner där barn misstänks, åtalas eller befinns skyldiga till att ha begått brott särskilt ska fastställa en lägsta straffbarhetsålder samt vidta åtgärder för behandling av ärenden som rör barn utanför domstol.*

I detta avseende har den svenska modellen tagit hänsyn till att barnet har rätt till offentligt biträde, samt rätten till att överklaga beslut som fattats av MUK. Det blir på så sätt en mer rättssäker process jämfört med den danska modellen. Vad utredningen inte tagit hänsyn till är straffbarhetsåldern. Här menar man att MUK inte ska jämföras med en domstol som hanterar ett brottsmål och straffpåföljder, utan att handlingsplanen är till för att förhindra brottsliga gärningar. Det behövs således inte finnas någon nedre åldersgräns. Samtidigt är förfarandet vid ett brottsmål, och förfarandet vid ärenden inom MUK väldigt snarlika. I båda avseende handlar det om att barnet tvingas inställa sig vid en förhandling. Vid MUK medverkar domare, målsägandebiträde, polis, kommun och kriminalvård. En domstolsliknande sammansättning.

Från den danska modellen har röster från barnen väckts som uppger att de genom ungdomskriminalitetsnämnderna upplevt att de känt sig stämplade som kriminella utan att de begått en brottslig handling.

Barnkonventionen Artikel 23, Barn med funktionsnedsättning har rätt att erbjudas stöd anpassat till funktionsnedsättning och ålder.

Flera undersökningar påvisar att unga som hamnat i en kriminell bana många gånger har neuropsykiatriska eller intellektuella funktionsnedsättningar. Det kommer att krävas hög anpassning i hela processen kring MUK för att tillgodose att barnet har förmåga att förstå, utföra och förändra sitt beteende och handlingar med hjälp av de insatser som föreslås. Insatserna behöver i hög grad anpassas till barnets förmågor och förändringsbenägenhet för att inte riskera att bli ytterligare misslyckanden på grund av bristande förmåga hos barnet. Även här bedöms den svenska modellen bli otillräcklig då kunskaperna inom föreslagen sammansättning saknar rätt kompetens för bedömning av barnets kognitiva förmågor. Närvaro av barnexpertis i form av psykolog hade bidragit med viktig kunskap för att fatta rätt beslut för barnets bästa.

Sammantaget bedömer socialförvaltningen Hisingen att införandet av MUK utgör en stor risk att på sikt skada verksamhetens förtroende, samt att det finns alltför många oklarheter kring hur barnets rättigheter och behov ska kunna beaktas under processens gång. Röster från barnrättsorganisationer, institutionen för mänskliga rättigheter, SKR och Kriminalvård är samstämmig i sin kritiska hållning till förslaget.

Samverkan

Information har skett i förvaltningens samverkansgrupp 2024-08-22

Bilagor

1. [En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se)
2. [Regeringens skrivelse 2023/24:68 Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet](#)

Ärendet

Nämnden ska ta ställning till förslaget om att införa statliga Ungdomskriminalitetsnämnder utifrån regeringens betänkande av Utredningen om ungdomskriminalitetsnämnder (SoU 2024;30). Remissvaret ska ha inkommit till stadsledningskontoret senast 2024-08-27

Beskrivning av ärendet

Utredningen föreslår en ny statlig ordning för det brottsförebyggande arbetet kring barn upp till 18 år. Förslaget innebär inrättande av särskilda ungdomskriminalitetsnämnder som ska hantera ärenden som rör barn som riskerar att utföra grova kriminella handlingar och koppla på tvingande förebyggande åtgärder för att undvika en utveckling i den kriminella banan. Grunden till betänkandet är hämtat från dansk kriminalpolitik och dess åtgärder för unga i - eller i risk för kriminalitet. Förslaget är ett av flera för att hitta effektiva åtgärder som förhindrar fortsatt brottsutveckling.

Socialförvaltningen, Hisingen har i uppdrag att lämna yttrande gällande föreslagen reform. Svaret lämnas till Stadsledningskontoret som ansvarar för ett gemensamt remissvar från Göteborgs stad till regeringen.

Förvaltningens bedömning

Barnrättsperspektivet

Den danska modellen har fått hård kritik från bland annat människorättsorganisationer som menar att systemet bryter mot mänskliga rättigheter och Barnkonventionen. Den svenska modellen som föreslås har tagit hänsyn till kritiken på vissa plan och anpassats för att skapa bättre förutsättningar för en rättssäker process. I den svenska modellen har man exempelvis infört rätten till att överklaga beslut – något som saknas i den danska. Modellen har även mött kritik för att missgynna barn med funktionsnedsättningar då de tvingande insatserna i tillräcklig grad inte har kunnat anpassas till barnets svårigheter och förmågor. Institutionen för mänskliga rättigheter pekar också på att barn med kognitiva och psykiska funktionsnedsättningar kan ta skada av den obligatoriska närvaroplikten och upplägget för nämndmöten, samt ingripande åtgärder i barnets privatliv inte är förenligt med barnets bästa. Trots det utgör förslaget för den svenska modellen att ta bort närvaron av barnsakkunniga i nämnden då man anser att expertisen finns i redan befintlig sammansättning av professioner. Här vore det en stor tillgång om hälso- och sjukvården med sin expertis inom barns utveckling och funktionsnedsättningar hade varit en deltagande part i nämnden. Tillförande av sådan expertis hade möjligen kunna tillgodose barnets behov utifrån dess förmågor vid upprättande av en lämplig handlingsplan.

Då förslaget utgör flera tveksamheter kring om tillräcklig hänsyn kan tas till barnets bästa i processen, samt att de få effektutvärderingar som finns visar på låg eller ingen effekt ställer sig förvaltningen ej bakom beslutet om att inför Ungdomskriminalitetsnämnder. I stället bör kunskap, metoder och lagrum inom befintliga myndigheter som möter målgruppen stärkas för att ha möjlighet att möta målgruppen med utvärderade och beprövade insatser.

Socialförvaltningens roll och förtroende

Genom detta förslag kommer beslutsfattandet för unga i, eller i risk för kriminalitet att förflyttas från socialförvaltningen till Ungdomskriminalitetsnämnden. En fördel med detta kan vara att den nya nämnden kan få spetskompetens i frågan och på så sätt kan fatta beslut om rätt åtgärder. Samtidigt är detta ett område där socialförvaltningen redan nu bär ansvaret för att utreda, fatta beslut och erbjuda insatser. Den snabba handläggningstiden för yttrande och beslutsfattande inom MUK kan komma att påverka insatsernas träffsäkerhet för det enskilda barnet. Då socialförvaltningen endast har tre veckor på sig för att skriva ett yttrande till MUK om barnets behov, samt föreslå insatser bör detta inverka på utredningens kvalitet och omfång.

Att låta en annan myndighet stå för både beslut och uppföljning riskerar på flera sätt att urholka socialförvaltningens kompetens och förtroende. Ett förtroende som redan har varit ifrågasatt från allmänheten med bland annat desinformationskampanjer skulle än mer brista då socialförvaltningen i detta förslag anvisas till att utföra uppdrag som beslutats av polis, och i samråd med kriminalvård. Det bör finnas en tydlig gränsdragning mellan de myndigheter som arbetar med brottsmål och kriminalvård kontra de som arbetar med vård, stöd och skydd för den enskilde. I detta förslag riskerar de tvingande åtgärderna som ska utföras av socialförvaltningen ses som en dom vilket föranleder svårigheter med såväl motivation, förändringsarbete och effektivitet i insatserna som beslutats.

Förslagets kontext

Utifrån regeringens skrivelse Barriärer mot brott - en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet 2023/24:68 har en mängd olika utredningar och förslag till förändringar presenterats. Man menar här att det är angeläget att socialtjänstens verksamheter ställer om från att vara reaktiv till att bli proaktiv. I det proaktiva arbetet läggs stor vikt vid samverkan genom förebyggande och återfallsförebyggande insatser. Enligt regeringen finns mycket att vinna på att öka effektiviteten och kvaliteten i arbetet för barn och unga, både för att förhindra fortsatt kriminalitet under pågående stödinsatser och för att öka förutsättningarna för ett liv utan brott efter genomförd vård och behandling. En förutsättning för detta är en effektiv samverkan mellan de aktörer som berörs, exempelvis inom ramen för sociala insatsgrupper, SSPF-arbete eller andra samverkansmodeller.

Socialförvaltningen Hisingen bedömer att det finns en väl uppbyggd och strukturerad samverkan inom det brottsförebyggande arbetet. Vid införandet av en ny socialtjänstlag kan detta arbete stärkas ytterligare. Genom förslaget om införandet av Ungdomskriminalitetsnämnder riskerar socialförvaltningens mandat till att äga sina egna processer, och förtroendet för förvaltningen att minska. Något som kan underminera socialtjänstens roll i det brottsförebyggande arbetet då förvaltningen ska utföra insatser på uppdrag av rättsväsendet. I stället vore det klokt att ytterligare förstärka socialtjänstens möjligheter att arbeta tidigt för att nå målgruppen – något som kan komma att bli möjligt med den nya socialtjänstlagen. I stort bedöms införandet av statliga ungdomskriminalitetsnämnder motverka grunderna för målet med en tillgänglig första linjens socialtjänst. Införandet av den nya socialtjänstlagen under 2025 innebär ökade möjligheter att kunna ge stöd åt familjer utan att det föregåtts av orosanmälan som lett till

utredning. Det skulle sänka trösklarna och minska stigmat till kontakt med socialtjänsten. För att förebygga att unga hamnar i kriminalitet krävs förebyggande åtgärder framför repressiva. Forskningen kring detta är tydlig. Att införa ungdomskriminalitetsnämnder kan komma att leda till motsatt effekt då handhavandet av problemet ska lösas med en rättegångsliknande process där barnen blir dömt till tvingande åtgärder utan ha begått något brott och där socialtjänstens roll blir att genomföra beslutade insatser.

Erfarenheter från den danska modellen

Förslaget har utformats enligt den danska modellen som infördes 2019, men med anpassningar till det svenska rättssystemet. De finns fortfarande få effektutvärderingar som berör den danska modellen. De få utvärderingar som gjorts visar på att införandet av ungdomskriminalitetsnämnder vars syfte är att förebygga ungdomsbrottslighet haft liten eller ingen effekt. Nämnderna har även utsatts för hård kritik inte enbart för att effekterna uteblivit men även för att nämnderna stämplar barn som kriminella och tydligt ger dem sämre förutsättningar än vad vuxna har i riktiga rättegångar. En ny effektutvärdering planeras under 2024. De snabba förebyggande åtgärderna som skulle komma till stånd vid införandet av ungdomskriminalitetsnämnder har uteblivit i Danmark. Utvärderingarna från pekar på att det i genomsnitt tar knappt fyra månader från gärningstidpunkten till nämndmötet för dem mellan 10–14 år. För dem i åldern 15–17 år tar det i genomsnitt drygt sju månader från gärningstidpunkt till nämndmötet. Barn och ungas samt vårdnadshavares medverkan i förfarandet tycks generellt vara lågt.

Den danska grundmodellen har på flera plan anpassats till att passa in i det svenska systemet vid utformningen av förslaget. Bland annat har den svenska modellen infört rätten för barnet att överklaga beslut, något som inte är möjligt i Danmark. Den svenska modellen har även tagit bort närvaron av barnsakkunniga som deltagande part i ungdomskriminalitetsnämnden. Här menar man att kunskapen om barnets bästa ska kunna beaktas utan denna expertis.

Förvaltningens bedömning.

Förvaltningens sammantagna bedömning är att avslå regeringens förslag om att införa statliga ungdomskriminalitetsnämnder. Följande punkter behöver förtydligas och utredas vidare för att på nytt kunna ta ställning i frågan;

- Kriterierna för vilka ärenden som ska hanteras av MUK behöver förtydligas.
- Barnrättsperspektivet behöver stärkas på flera plan.
- Hur väl förhåller sig införandet av den nya socialtjänstlagen till förslaget om ungdomskriminalitetsnämnder till varandra?
- De ekonomiska förutsättningarna för kommunerna att hantera ärenden genom MUK behöver utredas vidare. Verkställigheten av beslut tar mycket resurser i anspråk och kommer leda till ökade kostnader som ska hanteras inom befintlig budgetram.
- En översyn gällande resurstillgångar behöver göras för att se över möjligheten att införa MUK. Översynen bör gälla socialförvaltning, kriminalvård, polis och förvaltningsdomstol. Redan idag är beslutade utökningar av verksamheterna svåra att hantera.

- Hur hanteras beslut om insatser då insatsen inte finns att tillgå i den interna öppenvården? Vem står för kostnaden om insatsen behöver köpas in från extern aktör för att möta beslutet från MUK? Hur ska de mindre kommunerna kunna ha liknande utbud av insatser som storstadsregionerna?
- Socialnämndens handläggningstid gällande yttrande till MUK behöver ses över. Tre veckor är mycket kort tid i relation till de uppgifter som ska inhämtas, sammanställas och ge förslag på rätt insatser i förhållande till den unges behov och förmågor.
- Hur ser planeringen ut gällande att få in hälso- och sjukvårdens specialistkompetens om barns utveckling och psykiatriska tillstånd i nämnden då barnsakkunnig psykolog tas bort som part?
- Hur ska den omedelbara verkställigheten hanteras? Få utförare har idag möjlighet att få in fler ärendet med kort varsel utifrån befintliga resurser. Ska ärenden från MUK ha högre prioritet än socialförvaltningens ärenden?
- Hur ska insatserna genom MUK och insatserna genom socialtjänsten förhålla sig till varandra i fall där det redan finns ett pågående ärende i socialtjänsten? I praktiken fattas beslut från två olika nämnder som inte behöver vara synkade med varandra. Samtidigt sker en insats genom frivillighet (SoL) och den andra på tvång.
- Vem har ansvaret för att på ett övergripande samordna insatserna för att göra dem förståeliga för barnet och dess familj? Insatser genom MUK, socialförvaltning och rättsväsendet kan pågå i en parallell process.
- Vad sker under tiden en eventuell överklagan av beslut till förvaltningsdomstol äger rum? Vem äger ärendet?
- Hur ska påföljderna se ut om handlingsplanen inte följs? Vad är nästa steg?

Helena Lundberg

Alex Hirschi

Tf. Förvaltningsdirektör

Avdelningschef

Beslutet ska skickas till

Remissvaret ska ha inkommit till stadsledningskontoret@stadshuset.goteborg.se senast 2024-08-27. Ange diarienummer SLK-2024-00576.

Bifoga protokollsutdrag och tjänsteutlåtande. Yrkande, skiljaktiga meningar, reservationer, särskilda yttranden med mera från nämndhandlingen ska alltid bifogas.

Ungdomsfullmäktige tycker till om:

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Utredningen om ungdomskriminalitetsnämnder

Tack för möjligheten att tycka till om förslaget till ny en statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU) 2024:30. Utredningen är en viktig fråga som berör barn och unga. Vi i ungdomsfullmäktige (UF) som deltog i dialogen tyckte oftast lika denna gång.

Våra synpunkter jobbadas fram på följande sätt. Tre handläggare från stadsledningskontoret besökte ungdomsfullmäktige och berättade om innehållet i utredningen. UF kunde sedan ställa frågor och ge våra synpunkter som sammanfattas med vuxenstöd. Våra synpunkter har också skickats ut till ungdomsfullmäktiges 101 ledamöter och ersättare för att ge chansen till ytterligare synpunkter eller korrigeringar. I texten nedan kan du läsa vad vi tycker.

Frågan om resurser

Ungdomsfullmäktige tycker att det verkar bättre att satsa på att förbättra de myndigheter som redan finns i stället för att starta en ny myndighet mot ungdomskriminalitet (MUK). Att det är klokare att stärka socialtjänsten och göra så att den verkligen fungerar. Ungdomsfullmäktige är oroliga för att en ny myndighet skulle innebära att resurserna går till byråkrati och inte till att hjälpa barn och unga. Lägg inte på mer lager av administration och byråkrati utan bli mer effektiva i stället. Socialtjänsten behöver alltså bli mer offensiv och agera snabbare. Det verkar behövas mycket personal till denna nya myndighet, var ska man få dem ifrån?

Rättssäkerhet

MUK verkar vara en kombination av domstol (ett rättsväsende) och socialtjänst. Dessa finns ju redan och då kanske man i stället ska satsa på att de i stället kan samarbeta bättre.

I fallen MUK ska hantera så handlar det om en misstanke om att du kanske kan komma att begå ett brott. Ungdomsfullmäktige ser en svårighet att bedöma detta på ett bra, säkert och rättvist sätt.

Polisen ska som UF förstår det bedöma vem som ska få en insats. Hur vet vi att polisen har kunskaper nog? Det kan mycket väl vara så kan vara så att man blir utsatt för tex rasprofilering och andra fördomar. Vi ser alltså en risk att man precis som i samhället i stort kan bli utsatt på grund av sin hudfärg eller sitt ursprung. MUK kan behandla unga på olika sätt vilket inte känns tryggt och rättssäkert.

Det är svårt att kontrollera hur unga umgås. Var man bor kommer att påverka, ungdomsfullmäktige oroar sig för att unga kan ju bli exponerade på grund av var man bor. Till exempel att en kriminell bor i ens trappuppgång och att man hälsar på varandra. Barns rättigheter kanske inte alltid kommer att

tas hänsyn till när man omhändertar barn som inte gjort något utan bara är i riskzon. En ledamot berättar att där hon bor så lever också många kriminella. Ledamoten säger *-tänk om jag skulle hamna hos MUK bara på grunds av var jag bor? Riskerna är för stora att det görs en dålig riskbedömning.*

Är det rätt att myndigheter kan komma att förfölja barn som inte har gjort något? Lagen om vård av unga (LVU) är ett bättre verktyg men det behöver utvecklas för att fungera. Att gå på endast en misstanke är fel! Man angriper inte problemet, behöver vara mycket tydligt vad man gör. Statens institutionsstyrelses (SIS) hem för unga måste bli bättre så att unga får hjälp.

Jobba förebyggande och se till att de som begår brott omhändertas

Det är bättre att få undan de personer som begår eller har begått brott så barn och unga inte hamnar i deras sällskap. När kriminella i Danmark beställer mord av unga svenskar så är det allvarligt, ett så svårt problem kan inte MUK hjälpa till med.

Ungdomsfullmäktige undrar också vilka verktyg som ska ligga var, det vill säga att det kan bli otydlighet mellan myndigheterna, vem som gör vad. Se till att det finns tydliga och bra insatser som är lätta att hitta för barn och unga.

Sammanfattningsvis

- Barn kan komma att skämmas för var de bor och bli diskriminerade.
- Reformera de myndigheter vi redan har i stället så att de kan möta dagens behov.
- Jobba förebyggande med många vuxna som kan stötta barn och unga.
- Se till att barn får sina rättigheter tillgodosedda.
- Unga som får LVU och SIS insatser, detta ska vara sista insatsen, och måste hålla hög kvalitet.

För ungdomsfullmäktige

Alexander Petrov, Nordost

Chloe Nuñez, Hisingen

Eva Molin, Sydväst

Filip Gelkén, Sydväst

Hanna Harbas, Hisingen

Hugo Fogelin, Centrum

Josias Åkerblom, Centrum

Sofia Josephine Väring, Sydväst

Sten Berg, Sydväst

Datum: 2024-08-29

Ärendenummer: SLK-2024-00576

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: s.sof@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2024/00978

Göteborgs Stads yttrande över remiss från Socialdepartementet - En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30)

Att allt yngre barn söker sig till och dras in i organiserad brottslighet är en mycket oroande utveckling som måste bekämpas av hela samhället. Det finns anledning till viss självkritik hos socialtjänsten och andra aktörer. Det finns dock brister i socialtjänstens förutsättningar att arbeta med frågorna, utifrån det glapp som finns mellan möjligheten att ge frivilligt stöd och tvångslagstiftningen. Göteborgs Stad ser att det finns behov av ytterligare verktyg och insatser för att möta barns behov av stöd och hjälp på ett tidigt stadium och välkomnar därför de initiativ som undersöker hur sådana verktyg skulle kunna utformas. Införandet av statliga ungdomskriminalitetsnämnder riskerar dock att underminera socialtjänstens arbete och leda till kraftigt ökad administration utan att bidra till någon större påverkan på brottsutvecklingen. Enligt Göteborgs Stads mening har utredningen inte lyckats visa varför en ny statlig myndighet skulle behövas eller varför den skulle vara bättre än kommunernas socialtjänster på att motverka brottslighet bland barn. Av utredningen framgår också att danska forskare har pekat på att systemet med ungdomskriminalitetsnämnd kan anses avvika från internationell forskning som visar att ett tidigt utpekande kan innebära en stigmatisering som i sin tur leder till en ökad brottsbenägenhet. Göteborgs Stad anser därför att förslaget bör avstyrkas.

Resurskrävande modell med oklar effekt

Att beslut om insatser och åtgärder liksom den samlade uppföljningen utifrån den enskildes handlingsplan, flyttas till den statliga myndigheten MUK, bedöms leda till ökade administrativa arbetsuppgifter för socialtjänsten. En majoritet av de barn som blir aktuella för en process inom MUK kommer också att vara aktuella inom socialtjänsten. I de fall en straffrättslig process pågår, kan ytterligare en tredje parallell process pågå samtidigt som ärendet behandlas såväl inom socialtjänsten som inom MUK. Ett sådant förfarande leder till ökad administration och ineffektiva arbetssätt.

Förslaget innebär inte någon förändring avseende de insatser eller behandlingsmetoder som erbjuds barn i målgruppen, utan enbart en förändrad beslutsprocess. Istället för att socialnämnden beslutar om insatser blir konsekvensen av förslaget att en statlig myndighet ska fatta beslut om samma insatser. Av utredningen framgår att socialtjänsten i de flesta fall skulle ha genomfört dessa insatser ändå. Det framstår således som att förslaget att skapa en ny myndighet och en ny ordning kommer att bli kostsamt samtidigt som det finns risk för att de förväntade positiva effekterna blir begränsade eller uteblir helt.

Det som har potential att förändra utvecklingen såväl för enskilda barn som samhället i stort är att effektiva och kvalitetssäkrade insatser används samt att dessa erbjuds i tillräcklig omfattning. Att fatta beslut är varken det svåra eller det avgörande i sammanhanget. Fokus borde därför vara på att stärka socialtjänstens förutsättningar att genomföra evidensbaserade insatser som faktiskt motverkar normbrytande beteenden.

Göteborgs Stad ifrågasätter det uppdrag MUK föreslås få, gällande att vara kunskapsmyndighet och bidra i kunskapsstyrning. Socialstyrelsen är kunskapsmyndighet för socialtjänsten med ansvar för att ge kunskapsstöd och utfärda föreskrifter och allmänna råd. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) ansvarar för att samla och tillgängliggöra bland annat den senaste kunskapen inom föräldraskapsstöd och familjerådgivning. Dessa två myndigheters uppdrag överlappar varandra runt förebyggande frågor för barn och familj. Därtill finns Brottsförebyggande rådet (Brå) som är en myndighet som bland annat verkar för minskad brottslighet genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet och brottsförebyggande arbete. Att ännu en myndighet får i uppdrag att ge socialtjänsten kunskap inom området bedöms inte hjälpa utan snarare försvåra för socialtjänsten.

Däremot finns behov av ytterligare stöd från befintliga myndigheter gällande kunskap om effekterna av de insatser och metoder som riktar sig till målgruppen. Ett hinder i socialtjänstens förebyggande arbete har varit och är till viss del fortfarande bristfällig kunskap om vilka insatser som har effekt. Socialstyrelsen har presenterat ett kunskapsstöd med rekommendationer avseende insatser till barn och unga för att motverka normbrytande beteende och förhindra återfall i brott. En del av de insatser som Socialstyrelsen har identifierat i kunskapsstödet är dock inte tillgängliga i Sverige eller tillhandahålls genom licens från privata aktörer. Göteborgs Stad anser det önskvärt att en nationell statlig aktör ansvarar för att de rekommenderade insatserna tillgängliggörs genom implementering och utbildning i de kommuner där behoven finns, men ansvaret kan med fördel åläggas Socialstyrelsen.

Ökad otydlighet för den enskilde och samverkande myndigheter

Som beskrivits ovan är det sannolikt att de barn som är aktuella hos MUK också är aktuella hos ansvarig socialtjänst. Ett pågående straffrättsligt förfarande eller en utdömd påföljd ska som utgångspunkt inte påverka behandlingen av ett ärende vid MUK. Det innebär att det är möjligt med flera parallella utredningar, insatser och påföljder. Det finns en uppenbar risk att det delade ansvaret för målgruppen leder till otydlighet för såväl målgruppen och dess nätverk som för professionella. Det delade ansvaret skapar gränssnitt som riskerar att leda till otydlighet och svårigheter i hantering och i att utkräva ansvar av respektive huvudman.

MUK ska kunna besluta om en handlingsplan med krav rörande skolgång eller annan sysselsättning, fritid, behandling eller vård och andra åtgärder eller samverkansformer som syftar till att förebygga att barnet begår brott eller på annat sätt utvecklas ogynnsamt. För att det enskilda barnet ska få tillgång till insatser inom hälso- och sjukvården eller åtgärder enligt skollagen krävs dock ett beslut från skolan eller hälso- och sjukvården. Hur och vem som ansvarar för att samverka med övriga myndigheter fungerar och att insatserna faktiskt erbjuds det enskilda barnet framgår inte av utredningen.

Redan idag upplever många barn och deras familjer att det är svårt att få tillgång till rätt stöd och hjälp. Myndigheternas olika processer upplevs som otydliga och det är oklart vilka krav och förväntningar som finns på den enskilde. De många kontakterna kan leda till dubbelarbete och att samma information måste lämnas flera gånger. Att införa ytterligare en myndighet som får ett snarlikt uppdrag det socialtjänsten och rättsväsendet redan har, riskerar att leda till större otydlighet och ytterligare nya myndighetskontakter att hantera, trots ansatsen att förslagen ska innebära en ökad tydlighet gällande brottsförebyggande åtgärder. Om processerna känns alltför komplicerade finns risk för att människor upplever myndigheterna som ineffektiva och otydliga. I en förlängning kan individer tappa förtroendet för myndigheterna när de inte förstår hur systemen fungerar.

I förslaget redogörs för olika åtgärder som kan vidtas om den beslutade handlingsplanen inte följs. Det rör framför allt att den myndighet som gör uppföljningen kan vidta olika sanktioner för att få barnet att komma till uppföljningsmöten. Ytterst kan det bli fråga om att MUK kommer fram till att det inte finns några ändamålsenliga eller meningsfulla brottsförebyggande åtgärder som myndigheten kan besluta om och MUK ska då kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av en ansökan om vård enligt LVU. Likaså ska MUK kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av stöd eller insatser till vårdnadshavare.

De formella uppmaningarna från MUK ersätter inte skyldigheten att anmäla oro för ett barn enligt 14 kap. 1 § SoL. Enligt Göteborgs Stad bör en situation där ett barn riskerar att begå allvarlig brottslighet alltid leda till en orosanmälan för barnet, som i sig leder till en utredning av vilka insatser som kan bli aktuella för såväl barnet som för vårdnadshavarna. Inom ramen för en sådan utredning är information om att frivilliga insatser inte fungerat en del att ta med i bedömningen, men för att det ska vara aktuellt med vård enligt LVU krävs också att kriterierna för vård i övrigt är uppfyllda utifrån till exempel kriminalitet eller socialt nedbrytande beteende och eventuellt också bristande föräldraförmåga. Enligt Göteborgs Stad är det inte någon större skillnad avseende de möjligheter socialnämnden har att agera genom att besluta om vård enligt LVU utifrån en orosanmälan, eller efter en anmodan från MUK. Därtill är LVU en skyddslagstiftning som syftar till vård i de situationer där de behov barnet har inte kan tillgodoses på frivillig väg, inte en sanktion i förhållande till att åtgärder i handlingsplanen inte har följts. Även om MUK har möjligheter att vidta olika åtgärder för att få barn att komma till möten så finns inte några andra insatser än de som socialtjänsten har idag att vidta på frivillig väg – och om det inte fungerar så kvarstår att överväga vård enligt LVU. Utifrån detta perspektiv bedömer Göteborgs Stad att det är svårt att se vilken funktion MUK har att fylla som socialtjänst och domstolar inte redan har idag. Otydligheten avseende vad de olika myndigheterna kan besluta om och även genomföra riskerar snarare att skapa osäkerhet hos barn och deras vårdnadshavare på ett sätt som kan minska tilltron och tilliten till samhället.

Flera oklarheter i tillämpningen av förslaget

Göteborgs Stad anser att det finns vissa oklarheter i hur den föreslagna lagstiftningen kommer att tillämpas. Lagstiftningen är ingripande i enskilda människors liv samtidigt som det till viss del är oklart hur besluten och effekterna av dem kommer att bli i praktiken.

Målgruppen för reformen är barn som riskerar att begå allvarliga brott. Någon nedre åldersgräns finns inte och MUK föreslås kunna besluta om en handlingsplan innehållande de insatser som myndigheten bedömer att barnet är i behov av för att inte involveras och utnyttjas i brottslighet av allvarligt slag. Beslut om insatser kräver inget samtycke från barnet och dess vårdnadshavare. Ju yngre ett barn är desto större anledning kan finnas att rikta insatser till barnets vårdnadshavare. Delar av barnets behov kan till exempel bestå i att förhållandena i hemmet bör förändras, något som barnets vårdnadshavare ansvarar för och måste ha verktygen för att genomföra. Även om det föreslås att MUK ska kunna anmoda socialnämnden att ta ställning till behovet av stöd eller insatser till vårdnadshavare, framgår det inte på vilket sätt en sådan anmodan skulle påverka socialtjänstens möjligheter att utreda och bevilja stöd och hjälp enligt socialtjänstlagen.

Göteborgs Stad anser att handläggningstiden gällande yttrande till MUK behöver förändras. Tre veckor är mycket kort tid i relation till de uppgifter som ska inhämtas, sammanställas samt att förslag ska ges på rätt insatser i förhållande till den unges behov och förmågor. Särskilt i de fall placeringar utanför hemmet övervägs. Även om MUK:s beslut om insatser utgår från socialtjänstens bedömning och förslag, som i sin tur baseras på barnets individuella behov, riskerar en nödvändig helhetssyn kring den enskilde gå förlorad. I de fall då vårdnadshavare eller syskon är i behov av insatser för egen del hanteras de endast inom socialtjänsten. En splittrad hantering av en familjs situation är inte gynnsam för att bryta en negativ utveckling.

Utöver detta finns oklarheter gällande hur den omedelbara verkställigheten ska hanteras. Få utförare har idag möjlighet att få in fler ärenden med kort varsel utifrån befintliga resurser. Det framgår inte av utredningen om ärenden från MUK ska ha högre prioritet än andra ärenden som är aktuella inom socialtjänsten. I utredningen beskrivs dessutom att de snabba förebyggande åtgärderna som skulle komma till stånd vid införandet av ungdomskriminalitetsnämnder har uteblivit i Danmark. Utvärderingarna från det danska justitieministeriet pekar på att det i genomsnitt tar knappt fyra månader från gärningstidpunkten till nämndmötet för dem mellan 10-14 år. För dem i åldern 15-17 år tar det i genomsnitt drygt sju månader från gärningstidpunkt till nämndmöte. Barns och vårdnadshavares medverkan i förfarandet tycks generellt vara lågt. Av utredningen framgår inte på vilket sätt förutsättningarna för svenska myndigheter att leva upp till skyndsamhetskravet, är bättre än i Danmark. Det finns därför anledning att anta att den administrativa modell för beslutsfattande och uppföljning inom ramen för MUK inte kommer att kunna ge de snabba brottsförebyggande insatserna som förslaget syftar till.

Inskränkningen i de individuella fri- och rättigheterna bedöms inte vara proportionerlig

De förslag som lämnas i betänkandet innebär i vissa delar en inskränkning av barns mänskliga fri- och rättigheter. Målgruppen för reformen är barn, även under straffmyndighetsåldern, som varken behöver vara brottsmisstänkta eller avtjäna någon straffrättslig påföljd. Förslagen innebär både behandling av uppgifter av integritetskänslig natur och andra åtgärder på områden som rör enskildas fri- och rättigheter. Särskilt tydligt är detta vad gäller behandling av uppgifter som omfattas av sekretess och de särskilda förslag som handlar om att beslut om insatser och krav ska vara möjliga även i de fall den enskilda inte själv samtycker till dem, till exempel oanmälda besök i den enskildes hem eller beslut om handräckning av polis.

Handläggningen inom MUK liknar i hög grad ett straffrättsliknande system, med domare, ombud och tvång, men utan de rättssäkerhetsgarantier som ett sådant system kräver. Någon större flexibilitet för att kunna ta hänsyn till barnets bästa, vad avser till exempel närvaroplikten i nämnden, ges inte i förslaget. Det finns dessutom risk för godtyckliga bedömningar på otillräckliga underlag.

För att en begränsning i de individuella fri- och rättigheterna ska anses acceptabel måste den ha ett godtagbart intresse och stå i proportion till det ändamål som begränsningen ska tillgodose. Syftet med reformen och de föreslagna åtgärderna är att förebygga att barn ska begå allvarliga brott. De intressen som en reglering ska skydda är därmed starka. Det handlar om intresset av att förebygga och förhindra att brott begås, däribland allvarliga våldsbrott som riskerar människors liv och hälsa. Mot bakgrund av ovanstående gör Göteborgs Stad bedömningen att förslaget har ett sådant godtagbart intresse som krävs för att en begränsning av de individuella fri- och rättigheterna ska kunna vara acceptabel.

En ny reglering om ungdomskriminalitetsnämnder måste dock också anses vara nödvändig och proportionerlig i förhållande till sitt syfte. Övervägandena om hur intresset av brottsbekämpning respektive enskildas intresse av att utöva sina fri- och rättigheter bör balanseras. Det kräver en analys av den nytta som nya möjligheter att fatta beslut om brottsförebyggande insatser för barn kan förväntas medföra. En majoritet av de barn som blir aktuella för en process inom MUK kommer också att vara aktuella inom socialtjänsten där samma insatser kan erbjudas. Förslaget innebär inte någon förändring avseende de insatser eller behandlingsmetoder som erbjuds barn i målgruppen utan enbart en förändrad besluts- och uppföljningsprocess. Istället för att socialnämnden kan besluta om insatser blir konsekvensen av förslaget att en annan myndighet ska fatta beslut om samma insatser. De ökade möjligheterna till kontroll och sanktioner som föreslås i MUK bedöms inte på ett avgörande sätt påverka genomförandet av insatserna.

I utredningen beskrivs att det i Danmark hittills varit svårt att dra några tydliga slutsatser om ungdomskriminalitetsnämndens brottsförebyggande effekt. Resultaten pekar i riktning mot en viss positiv brottsförebyggande effekt för gruppen mellan 10 och 14 år, men ingen sådan effekt för åldrarna mellan 15 och 17 år. Göteborgs Stad menar därför att effekterna av förslaget om att skapa en ny myndighet och en ny ordning kommer att bli begränsade eller helt utebli. Nyttan kan därmed inte anses vara proportionerlig i förhållande till de inskränkningar förslaget ger i de individuella fri- och rättigheterna.

Inskränkningar i det kommunala självstyret

Mot bakgrund av hur ansvarsfördelningen mellan stat och kommun ser ut inom området innebär utredningens förslag en inskränkning av det kommunala självstyret. Göteborgs Stad anser att utredningen inte har visat varför just MUK skulle vara nödvändig för att uppnå de ändamål som motiverar inskränkningen, det vill säga att motverka att barn begår brott eller återfaller i brott. Den reform som utredningen föreslår är omfattande och kostnadsdrivande. Det kan inte anses rimligt att införa en så resurskrävande modell på bred front utan att ha närmare forskning om hur reformen faktiskt har påverkat ungdomskriminaliteten i Danmark. Vissa studier har genomförts och resultaten visar på en viss brottsförebyggande effekt för den yngre åldersgruppen, men inte för den äldre. Risken för att reformen kan få motsatt effekt måste också beaktas.

De ekonomiska effekterna för kommunerna är inte tillräckligt utredda

Den föreslagna reformen kan inte uppfattas på annat sätt än höjda ambitioner för målgruppen och utredningen framhåller att finansieringsprincipen ska tillämpas. Den föreslagna compensationen tar dock endast fasta på vissa nya arbetsuppgifter och skyndsamhetskravet i socialtjänstens handläggning, inte förslagets påverkan på verkställande av insatser eller verkställandet av de insatser utöver socialnämndens yttrande som MUK beslutar om. Det saknas beräkningar av de kommunalekonomiska konsekvenserna av de delar av förslagen som berör utförandet av insatserna i den handlingsplan som MUK ska fatta beslut om. Det går därmed inte att få en bild av hur förslagen kommer att påverka kommunernas kostnader i denna del.

Finansieringsprincipen måste dock vara tillämplig också i dessa delar. Ett särskilt statsbidrag föreslås, men storlek och varaktighet är oklara. Det kan senare övergå till det generella statsbidraget, vilket riskerar att socialtjänsten inte får full ersättning för de nya åtaganden som följer med utredningens förslag.

Införandet av en ordning där den som beslutar om insatser inte ansvarar för kostnaderna för verkställigheten innebär att kommunen mister rådighet över dessa. MUK:s bestämmanderätt och skyndsamhetskravet avseende socialtjänstens handläggning och yttrande till MUK riskerar också att leda till undanträngningseffekter i andra ärenden där barn riskerar att fara illa. Den föreslagna ordningen kommer att leda till dubbelreglering och flera administrativt tunga, parallella processer i flera led (orosanmälan, barnavårdsutredning, brottmålsprocess, LVU med mera). En sådan ordning bedöms inte heller vara kostnadseffektiv.

Förslagets påverkan på socialtjänstens verksamhet och kommande förändringar i socialtjänstens förutsättningar

Som beskrivs i utredningen pågår det ett stort antal reforminitiativ inom området, bland annat Utredningen om öppna insatser utan samtycke till vårdnadshavare och fler tidiga insatser till barn och unga (S 2022:D). Utredningen kan komma att lämna förslag som i viss utsträckning motsvarar vad som åsyftas med MUK:s befogenheter, med den viktiga skillnaden att det då rör sig om nya möjligheter till insatser som socialnämnden kan fatta beslut om att verkställa utifrån sin egen kvalificerade bedömning av vad som är bäst för barnet i det enskilda fallet. Dessutom pågår utredningar som syftar till att öka tryggheten och säkerheten för barn och unga i hem för vård eller boende samt att se över grunderna för vård med stöd av LVU. Den kommande nya socialtjänstlagen, nya sekretessbrytande regler, utökade möjligheter till insatser för barn och unga utan föräldrars samtycke samt stöd från Socialstyrelsen, ger socialtjänsten fler verktyg när barn och unga riskerar att hamna i, eller redan är involverade i, kriminalitet. Införandet av ett system liknande de danska ungdomskriminalitetsnämnderna i Sverige kan dock försämra förutsättningarna för socialtjänsten att agera effektivt. Det finns också en risk att socialtjänstens roll och kompetens uppfattas som otillräcklig och att det kan skada tilliten till socialtjänstens arbete och insatser. Detta kan leda till att det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet påverkas negativt genom att färre personer är villiga att söka stöd och ta emot den hjälp som erbjuds.

Socialtjänsten har stora utmaningar med både kompetensförsörjning och bristande tillit, varför varje förslag som kan minska yrkets attraktivitet eller uppfattas knyta socialtjänsten närmare samhällets brottsbekämpande instanser måste övervägas med stor försiktighet. Även om MUK:s verksamhet inte handlar om påföljder utan om förebyggande sociala insatser framstår det som uppenbart, vilket också danska utvärderingar visar, att förfarandet kan uppfattas så av barn och vårdnadshavare när nämnden består av en domare, en polis och en kommunal tjänsteperson, och den statliga delen av uppföljningen (eventuellt) genomförs av Kriminalvården.

Risken för minskat förtroende för och ökade hot mot socialtjänstens personal måste också beaktas. Utredningen beskriver att beslut fattade av en statlig aktör kan skydda socialtjänsten från sådana konsekvenser. Göteborgs Stad menar dock att konsekvensen av förslaget också kan ge en negativ påverkan, eftersom socialnämnden fortfarande är ansvarig för att MUK:s beslut genomförs. Dessutom finns det en risk att ett minskat beslutsmandat för socialnämnden kan undergräva socialtjänstens auktoritet och göra den mindre relevant jämfört med MUK. Om fler, även tvingande, åtgärder som socialtjänsten själv har bedömt som obehövligen eller olämpligen, kan komma att behöva verkställas enligt MUK:s handlingsplan kan också socialtjänstpersonal komma att uppleva maktlöshet och etisk stress i sitt arbete.

Sammanfattande bedömning

Regeringen har tagit flera initiativ till bland annat flera straffskärpningar, införandet av säkerhetszoner och ytterligare befogenheter för polisen, i syfte att stävja utvecklingen där allt fler barn och unga begår allvarliga brott. Åtgärderna för det förebyggande arbetet har inte varit lika omfattande, varför utredningen ur detta perspektiv är välkommen. Det är dock svårt att se vilken funktion MUK har att fylla som socialtjänst och domstolar inte redan har eller skulle kunna tilldelas. Göteborgs Stad anser att förslaget inte kommer att kunna uppfylla sitt syfte utan riskerar istället att leda till kostsam och ineffektiv administration och organisatorisk överbyggnad, varför förslaget om inrättande av ungdomskriminalitetsnämnder bör avstyrkas.

Göteborgs kommunstyrelse